

СПИСАНИЕ ЗА БИБЛИОТЕЧНА ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

50 години

ММБ.
07.7.54

✓

БИБЛИОТЕКА

ИЗДАНИЕ НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА "СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ"

2 '2004

ГОДИНА XI

ISSN 0861-847X

СПИСАНИЕ ЗА БИБЛИОТЕЧНА ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

БИБЛИОТЕКА

ГОДИНА XL2'2004

ГЛАВЕН РЕДАКТОР АЛЕКСАНДРА ДИПЧИКОВА

РЕДАКТОР ПЕТЪР ВЕЛИЧКОВ

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ: АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ, АНЕТА ДОНЧЕВА, АНИ ГЕРГОВА,
АНТОАНЕТА ТОТОМАНОВА, БОРЯНА ХРИСТОВА, ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА, НИНА ШУМАНОВА
ДИЗАЙН АНИ КОЛЧЕВА

ПЕЧАТНИКОЛИ4. ФОРМАТ 16/70 X 100. ТИРАЖ 300.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“. 1037 СОФИЯ. БУЛ. „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“ 88

ТЕЛЕФОНИ НА РЕДАКЦИЯТА: 988 28 11 (304 , 287, 206). E-mail dipchikova@nationallibrary.bg

ПЕЧАТНИЦА НА НБКМ. СОФИЯ 2004

РЪКОПИСИ НЕ СЕ ВРЪЩАТ. ISSN 0861-847X

ВЕРХОВЕН НА СЪВЕРШЕНИ 1924 ЖЕЛАЗА

РЕПУБЛИКА НА ИМА СОФИЯ 304

РЕПУБЛИКА НА БУЛГАРИЯ ЗА ДЪЛГОТО СЪЩЕСТВУВАНЕ И ЗА СЪЩЕСТВУВАНЕТО НА

НАУЧНОТО ИСКУССТВО ЗА ДЪЛГОТО СЪЩЕСТВУВАНЕ И ЗА СЪЩЕСТВУВАНЕТО НА

НАУЧНОТО ИСКУССТВО ЗА ДЪЛГОТО СЪЩЕСТВУВАНЕ

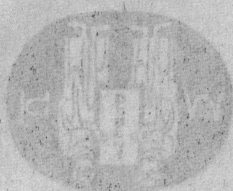
НАУЧНО ИСКУССТВО

НАУЧНО ИСКУССТВО ЗА ДЪЛГОТО СЪЩЕСТВУВАНЕ И ЗА СЪЩЕСТВУВАНЕТО НА

НАУЧНО ИСКУССТВО ЗА ДЪЛГОТО СЪЩЕСТВУВАНЕ И ЗА СЪЩЕСТВУВАНЕТО НА

НАУЧНО ИСКУССТВО

НАУЧНО ИСКУССТВО ЗА ДЪЛГОТО СЪЩЕСТВУВАНЕ

1924 ЖЕЛАЗА

РЕПУБЛИКА

НАУЧНО ИСКУССТВО ЗА ДЪЛГОТО СЪЩЕСТВУВАНЕ И ЗА СЪЩЕСТВУВАНЕТО НА

ПЕТЪР ПАРИЖКОВ

5 ПОХВАЛНО СЛОВО
ЗА „БИБЛИОТЕКА“

ПРОФЕСИЯ

АНТОАНЕТА ТОТОМАНОВА, ЕФРОСИНА
АНГЕЛОВА-ПЕНКОВА

7 ЦИТИРАНЕТО НА ЛИТЕРАТУРА —
ПРОБЛЕМ НА АВТОРИ И ИЗДАТЕЛИ

ДОКУМЕНТИ

ВАНЯ ГРАШКИНА

17 ЗА НЕОБХОДИМОСТТА ОТ НЕОТЛОЖНИ
МЕРКИ ЗА РЕШАВАНЕ НА ОСНОВНИТЕ
ПРОБЛЕМИ НА БИБЛИОТЕКИТЕ
В БЪЛГАРИЯ

ЮБИЛЕЙ

АНИ ГЕРГОВА

23 ПО ЖИТЕЙСКИЯ ХРЕБЕТ
НА ЗРЕЛОСТТА

КОНСТАНТИНА НЕДКОВА

27 БИБЛИОГРАФСКОТО ИЗСЛЕДВАНЕ Е
ИНТЕЛЕКТУАЛНО ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО

ЧУЖД ОПИТ

ЮЛИЯ САВОВА

33 КНИЖНИЯТ ПАЗАР И БИБЛИОТЕКИТЕ:
ПОДХОДЪТ В РУСИЯ

МИНАЛО

ПЕТЪР ПАРИЖКОВ

41 КНИГОИЗДАТЕЛЯТ
ИВАН КОЮМДЖИЕВ

СЪБИТИЯ

ДЕНИЦА КРЪСТЕВА

44 ПЪРВА МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНА
КОНФЕРЕНЦИЯ „БИБЛИОТЕКАТА
И ЖЕНАТА“

ОТКЛИК

ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА

48 БИОБИБЛИОГРАФИЯ ЗА ИМЕНИТИЯ
УЧЕН ХРИСТО ТРЕНКОВ

ВИОЛЕТА БОЖИЛОВА

50 КНИГА ЗА МИНАЛОТО
НА СМОЛСКО

КОНСТАНТИНКА КАЛАЙДЖИЕВА

52 СПОМЕН ЗА
ОЛГА ГОЛУБЬОВА

ЕЛХА ДЕНЕВА

55 БИБЛИОГРАФСКИ
СПРАВКИ

ПОХВАЛНО СЛОВО ЗА „БИБЛИОТЕКА“

ПЕТЪР ПАРИЖКОВ

Някога аз обитавах Библиотеката; сега тя ме обитава....

Няма нищо нелогично в това твърдение, ако го подкрепим с представата на Хорхе Луис Борхес за „рая като библиотека“. Казва го най-големият писател библиотекар на отминалия XX век.

Навярно и раят си има своето предверие. За мнозина българи, изкушени от попрището на библиотекаря и въобще на книжовника днес, предверието на Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ е списание „Библиотека“.

Може би ще чуя Възражения. Националното ни книгохранилище – вече на достолепната възраст 125 години – е солидно творение на архитектурата, с тежки колони и ритмични сводове – сякаш земни атланти, които подпират с яки плещи Мирозданието на българския духовен космос. И какво е пред него крехкото, чупливо като изящен съсъд списание, гръзнало да си присвои за свое име понятието, равнозначно на рая?

Естествено то не може да се сравнява с Библиотеката „Мироздание“, но несъмнено му е отредена толкова важната и при-

вилигерована роля да бъде портикът към селенията на райската книжовна градина.

Половин век Библиотеката и Списанието съжителстват заедно в единение и привличане.

В началото изданието скромно се нарича бюлетин и в първия брой от януари 1954 г. си поставя скромната задача „да създаде постоянната връзка между Държавната библиотека... и околните и околийските библиотеки“. Ризата скоро му отеснява и още на следващата година се назовава „Библиотекар“, а от 1957 г. е месечно списание за библиотечно дело.

Интересно е да проследим как през десетилетията то изживява метаморфози, как разширява своята тематична територия и изостря оптичския си мерник. През 1970 г. списанието приютивява и библиографията. След промените, от 1990 г., „Библиотекар“ става „месечно списание за книгознание, информация и библиотечно дело“, а в последните няколко години – „списание за библиотечна теория и практика“. Рубриките детайлизират разработваната проблематика: Книгата – информация, знание, култура; Гледища; Библиографс-

ки и библиотечни проблеми; Книжовно наследство; Глобус; Библиотеките в света; Нашето интервю; Професия; Етика; Минало; Дискусионно и пр.

Днес то се нарича „Библиотека“. Но това не означава, че акцентът е изместен от човека върху книжовния фонд. Съвременните реалности налагат хармония между „неодушевените“ писмени (и безкнижни) документи, читателите като старомодни рицари на писаното слово и героичната кохорта на библиотекарите. Нали в концепцията на виртуалната библиотека е заложена идеята за триада

електронна библиотека-комплекс на телекомуникациите – личното виждане на крайния потребител. Виртуалната библиотека и Интернет се разискват върху страниците на списанието в книжни одеяния. Сигурно скоро ще го видим и в модерен електронен вариант. Но това няма да промени същността му, защото метафората **предговор** е виртуална реалност, както и раят на библиотеката.

Нека в бъдното „Библиотека“ да си остане обиталище на духа, колонада от тихи книжовни подвизи, извисени до Първоначалното на Словото!

НОВИНИ

На 21 април в централното фоайе на Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ бе открита изложба за живота на ирландския писател Джеймс Джойс (1882–1941). Текстовете са на д-р Майкъл Барсанти от Музей и Библиотека „Розенбах“. Консултант е проф. Деклан Киберд от Университетския колеж на Дъблин. Изложбата бе организирана от културния отдел на Министерството на външните работи на Ирландия. Тя бе открита от проф. д-р Боряна Христова, директор на библиотеката, и от г-н Остин Гормли, шарже д'афер на Ирландия.

ЦИТИРАНЕТО НА ЛИТЕРАТУРА – ПРОБЛЕМ НА АВТОРИ И ИЗДАТЕЛИ

АНТОАНЕТА ТОТОМАНОВА, ЕФРОСИНА АНГЕЛОВА-ПЕНКОВА

totomanova@nationallibrary.bg

angelova@nationallibrary.bg

Написването на тази статия бе про-
вокирано от дискусията за библиограф-
ското цитиране, която от няколко месе-
ца провежда електронното издателство
LiterNet. Според нас тя бе много необ-
ходима и се надяваме, че ще бъде и по-
лезна. Дългогодишната ни дейност като
библиографи в Националната библиог-
рафска агенция на страната ни задъл-
жаваше да вземем отношение по повдиг-
натите въпроси и ние го направихме.
Ежедневната работа с книгите и контак-
тите с издатели от своя страна ни нака-
раха да поставим проблемите за цити-
рането и да ги тълкуваме с примери и
пред професионалната общност.

Критериите за подбор на библио-
графските публикации в специализира-
ното издание на Текущата национална
библиография – Библиография на бъл-
гарската библиография – предполагат
отделните източници да имат „прием-
ливо библиографско оформление“. Това
означава, че формата и начинът на ци-
тиране са от изключителна важност за
по-нататъшната съдба на публикации-
те. На всички ни е известно, че от много
време насам цитатът започна да се из-
ползва като измерител на „стойността“
на изследванията, като характеристика
на научните институции и учените.
Няма обаче да се задълбочаваме в нау-
коведски разсъждения. Бихме искали да

се съсредоточим върху това как трябва
да се цитират отделните източници, за
да може документите да се идентифи-
цират максимално точно.

Трябва да се има предвид, че библио-
графското цитиране е един строго фор-
мализиран процес, който се подчинява
на определени правила и иманентната
му логика не произтича от естеството на
текста, а от правилата, заложили в стан-
дартите за библиографско описание на
отделните видове документи, и най-вече
на тези в БДС 17377-96 Библиографско
цитиране. Всички проблеми, свързани с
цитирането на печатните издания, са раз-
гледани и разрешени с този стандарт.

Цитираните източници задължител-
но трябва да бъдат представени според
приетите правила и структурира-
ни в зависимост от избора от авто-
ра вид на библиографско цитиране. От
гледна точка на библиографите – пра-
вилата задължително трябва да се
спазват, защото в противен случай нас-
тъпва хаос и ползвателите няма да мо-
гат да намерят това, което търсят.

Логично възниква въпросът – въз-
можно ли е тези правила, заложили в
стандартите, да се познават и използ-
ват от всички? Вероятно не. Според нас
известна библиографска култура може
и трябва да се получава още в учили-
ще и особено в университета. Извест-

на снизходителност може да се прояви към отделните автори – приемаме, че се дължи на по-активното ползване на чуждоезична литература и наложилото се „компютърно писане“, но към издателите и редакторите на подобен род литература тя е необоснована. Те, и по-конкретно редакторите, са специалистите, които не само трябва да знаят правилата, а да ги спазват и налагат. В противен случай идентификацията на документите е затруднена, а понякога и невъзможна.

Както вече споменахме БДС 17377-96 Библиографско цитиране се отнася само до печатните документи. Новите видове документи, които също подлежат на регистрация в системата на текущата национална библиография, са и т.н. издания на неknижни материали и на електронни носители с локален достъп (дискети, компактдискове, видеокасети и др.). За тяхната регистрация се използват Международният стандарт за описание на неknижни материали (ISBD/NBM) и Международен стандарт за описание на електронни ресурси (ISBD/ER). Посочените стандарти са приети само на браншово равнище, защото не са от системата ISO и не са утвърдени от Комитета по стандартизация. Те естествено се използват и за цитирането на тези видове документи и примерите в статията са съобразени с тях. В системата на ISO съществуват два стандарта – ISO 690:1987 Information and documentation – Bibliographic references – Content, form and structure 2 ed. и ISO 690-2:1997 Information and documentation – Bibliographic references – Electronic documents. В близко бъдеще е предвидено представянето им пред Техническият комитет към Ко-

митета по стандартизация. Съществена разлика в стила, формата и начина на цитиране обаче не може да се очаква, защото нормите, които се използват в момента, са съобразени с международните изисквания.

Изданията на електронни носители с отдалечен достъп все още не са обект на регистрация в текущата национална библиография поради причини от законодателен и технически характер. Въз основа на нашите наблюдения и натрупан опит, ние считаме, че цитирането на електронните носители с отдалечен достъп трябва да кореспондира с начина на цитиране на вече посочените по-горе видове документи.

Препоръчваме и при този вид издания да се използват различните видове библиографско цитиране, визирано в БДС 17377-96: 1) Цитиране в текста; 2) Цитиране под линия; 3) Подреден азбучно, хронологично или номерологично самостоятелно оформен списък под заглавие „Цитирана литература“, а когато източникът е придружен от коментар – под рубриката „Бележки“. Тези видове се прилагат по преценка (от един вид или комбинирано) в зависимост от предназначението, характера на документите и връзката им с текста, т.е. изборът зависи от концепцията на автора за индиректно представяне на публикацията.

За задължителни елементи при **цитиране на издания на електронни носители** с отдалечен достъп предлагаме (до въвеждане на ISO 690:1987 Information and documentation – Bibliographic references – Content, form and structure 2 ed. и ISO 690-2:1997 Information and documentation – Bibliographic references – Electronic documents):

1. Името на индивидуалния автор да е предадено в инверсия, като личното име се изписва пълно; Името на т.н. колективен автор (персонални или браншови сайтове), в т.ч. и на персонални сайтове, да бъде представено в курсив.

2. Заглавието на книгата, сборника или периодичното издание – да се изпише в курсив. Заглавието на статия от неперидично или периодично издание – да не се изписва с курсив; Рубрика (незадължителен елемент).

3. Името на редактора, съставителя, преводача – с визирана авторска отговорност.

4. Информация за печатното издание на източника – местоиздаване; издателство (незадължителен елемент); година на издаване; ISBN; номер на изданието, том или брой; дата (при периодичните издания) – в кръгли скоби ( ).

5. Източник на цитираната публикация, с уточняващите я характеристики: дата, номер/брой – в курсив (При публикации от периодични и неперидични издания).

6. Дата на електронната публикация или на последното обновяване, ако е известна.

7. Идентификационен номер ISBN/ISSN.

8. Дата на достъп до посочения източник.

9. Адрес на източника – в остри скоби < >.

Предложеният от нас в т. 7 идентифициращ елемент има изисквания, които са подробно и точно формулирани от международните агенции за ISBN и ISSN.

Използването на различните видове библиографско цитиране на печат-

ните издания, отбелязани по-горе, могат да бъдат приложени и при новите видове документи.

Ще припомним основните форми и начини на цитиране.

1. В зависимост от това, колко пъти един и същ документ е посочен като източник той е представен по различен начин:

1. При ПЪРВО ЦИТИРАНЕ стандартът предлага два вида описание – пълно, съдържащо задължителни и незадължителни елементи и съкратено, само със задължителните елементи. За улеснение е предложена и алтернативна форма при определени видове издания.

1.1. При **неперидични** печатни издания в описанието са включени следните задължителни елементи:

Автор, Колективен автор, Заглавие, Определящи характеристики, при някои видове издания, Том, Поредност, Местоиздаване, Година на издаване, ISBN.

1.2. При **периодични** печатни издания:

Заглавие, Източник, Година и Брой, Местоиздаване, Година на издаване, брой, ISSN.

2. При ПОВТОРНО или МНОГОКРАТНО ЦИТИРАНЕ на една и съща публикация (вътре в текста, под линия) има възможност да се избегнат част от задължителните елементи в първото цитиране чрез словесни и графически еквиваленти на тяхно място: при дълго заглавие да се съкрати една част от него, при което може да се използва многоточие или абrevиатура (предварително уточнена); замяна на цялото заглавие с многоточие; препратки.

II. Посочване на източника В ТЕКСТА, т.е. БИБЛИОГРАФСКО ЦИТИРАНЕ В ТЕКСТА.

БИБЛИОГРАФСКО ЦИТИРАНЕ В ТЕКСТА обикновено се използва при липса на библиографски списък и цитиране под линия. Посочените източници логически влизат в авторския текст. Цитирането от този вид се използва, обикновено при литература с популярен характер. То не е задължително, но придава достоверност на информацията и дава възможност за допълнително проучване по темата на публикацията.

В случаите, когато източниците са цитирани като продължение на мисълта на автора, авторът се представя в прав ред, а заглавието в кавички. Посочва се и местоиздаване и година на издаване.

Цитирането на документи може да се извършва и в кръгли скоби, при което се изисква спазване на всички правила за библиографско цитиране.

III. Посочване на източника при ЦИТИРАНЕ ПОД ЛИНИЯ.

ЦИТИРАНЕТО ПОД ЛИНИЯ е едно от най-често използваните решения за повторното и многократно цитиране на един или няколко източника в публикация. Всяко цитиране има цифрова препратка в текста, която насочва към библиографското описание под линия. Номерацията може да бъде индивидуална, само за конкретната страница или последователна, която предполага и наличието на самостоятелен списък след публикацията, подреден номерологично. При последователна номерация на източниците те се представят в самостоятел-

но оформен списък също с всички задължителни библиографски елементи.

Трябва да се има предвид, че при цитирането под линия се прави и графично разграничаване между цитирания източник и бележките под линия. Например източникът е посочен с цифри, а бележките – със звездичка.

IV. Използваната литература може да бъде оформена и като САМОСТОЯТЕЛЕН СПИСЪК, независимо от това дали в текста на публикацията има препратки към него.

В случаите, когато източниците са представени само с идентифициращите ги характеристики (задължителните библиографски елементи), списъкът се озаглавява като „Цитирана литература“. При наличието на допълнителен коментар към отделните заглавия, се отделя под рубриката „Бележки“.

Самият списък в зависимост от предназначението му, характера на цитираните документи и връзката му със самия текст може да бъде подреден азбучно, хронологично или номерологично.

ПРИМЕРИ

В примерите, които прилагаме:

1) Пълното библиографско описание (с всички задължителни и незадължителни елементи) е обозначено със *.

2) Съкратеното библиографско описание (с всички задължителни елементи) – с **.

3) Алтернативното библиографско описание (прилагано към някои видове издания) – с +.

Цитирането на източниците на електронни носители с отдалечен достъп се

основава на нашата практика и отразява нашата гледна точка.

1. НЕПЕРИОДИЧНИ ИЗДАНИЯ

1. КНИГИ

1.1. Публикации (самостоятелни)

– с индивидуален автор (до трима);
– колективен автор (Официални, служебни издания);

– сборници с общо заглавие или без общо заглавие (двама и повече автори, с унифицирани заглавия на произведенията/книги издадени заедно)

* **Фотев, Георги.** История на социологията. 2. изд. Т. 1. София. Труд, 2002, 374 с. ISBN 954-528-345-9

** Фотев, Георги. История на социологията. 2. изд. Т. 1. София, 2002.

* **Баркър, Г.,** Расмуен, Том. Етруските. София, Литера Прима, 2002, 336 с.

** Баркър, Г. и др. Етруските. София, 2002.

* **България. Нар. събрание, XXXVIII.** Парламентарен справочник. София, Миком, 1999, 109 с.

** България. Нар. събрание, XXXVIII. Парламентарен справочник. София, 1999.

* **Краеведски сборник – I.** Състав., ред. Петко Дилков. В. Търново, Faber, 2003, 128 с. ISBN 954-775-180-8

** Краеведски сборник – I. Състав., ред. Петко Дилков. В. Търново, 2003.

* **Уиик, Нора** и др. Медицинските открития на Едуард Бах, лекар; Бах, Едуард. Дванадесетте лечители и други лекарства. София, Изис-София, 1998, с. 1-147 ; с. 148-248

** Уиик, Нора и др. Медицинските открития на Едуард Бах, лекар; Бах, Едуард. Дванадесетте лечители и други лекарства. София, 1998.

1.2. Публикации (несамостоятелни)
– статии, части от книги и непериодични сборници

* **Чернокожев, Вихрен.** Часът на змея // Змей Горянин. Епиграми. София, Бълг. сбирка, 2001, с. 5-8

+ Чернокожев, Вихрен. Часът на змея. – В: Змей Горянин. Епиграми. София, Бълг. сбирка, 2001, с. 5-8

** Чернокожев, Вихрен. Часът на змея // Змей Горянин. Епиграми. София, 2001.

+ Чернокожев, Вихрен. Часът на змея. – В: Змей Горянин. Епиграми. София, 2001.

* **Митев, Петър-Емил.** Актуалността на Хаджийски // Хаджийски, Иван. Избрани съчинения. Т. 1. Бит и душевност на нашия народ. София, Изток-Запад, 2002, с. 7-17

+ Митев, Петър-Емил. Актуалността на Хаджийски. – В: Хаджийски, Иван. Избрани съчинения. Т. 1. Бит и душевност на нашия народ. София, Изток-Запад, 2002, с. 7-17

** Митев, Петър-Емил. Актуалността на Хаджийски // Хаджийски, Иван. Избрани съчинения. Т. 1. София, 2002.

+ Митев, Петър-Емил. Актуалността на Хаджийски. – В: Хаджийски, Иван. Избрани съчинения. Т. 1. София, 2002.

* **Атанасова, Даниела.** Професионални перспективи при изграждането на автоматизирани библиотечно-ин-

формационни системи // Съюз на библиотечните и информационни работници. Национална науч. конф., XII. София. Професионалната етика – професионални перспективи. София, СБИР, 2003, с. 74–75

* Атанасова, Даниела. Професионални перспективи при изграждането на автоматизирани библиотечно-информационни системи. – В: Съюз на библиотечните и информационни работници. Национална науч. конф., XII. София. Професионалната етика – професионални перспективи. София, СБИР, 2003, с. 74–75

** Атанасова, Даниела. Професионални перспективи при изграждането на автоматизирани библиотечно-информационни системи // Съюз на библиотечните и информационни работници. Национална науч. конф., XII. София. Професионалната етика – професионални перспективи. София, 2003, с. 74–75

+ Атанасова, Даниела. Професионални перспективи при изграждането на автоматизирани библиотечно-информационни системи. – В: Съюз на библиотечните и информационни работници. Национална науч. конф., XII. София. Професионалната етика – професионални перспективи. София, 2003, с. 74–75

* Илчева, Радослава. Другото лице на Просвещението: Лит. образ на Петър Първи и проблемите на неоезическото // Да мислим Другото – образи, стереотипи, кризи XVIII–XX век. Състав. Николай Аретов. София, Кралица Маб, 2001, с. 242–261

+ Илчева, Радослава. Другото лице на Просвещението: Лит. образ на Петър Първи и проблемите на неоезичес-

кото. – В: Да мислим Другото – образи, стереотипи, кризи XVIII–XX век. Състав. Николай Аретов. София, Кралица Маб, 2001, с. 242–261

** Илчева, Радослава. Другото лице на Просвещението // Да мислим Другото – образи, стереотипи, кризи XVIII–XX век. София, 2001, с. 242–261

+ Илчева, Радослава. Другото лице на Просвещението. – В: Да мислим Другото – образи, стереотипи, кризи XVIII–XX век. София, 2001, с. 242–261

1.3. Публикации на издания на електронен носител

1.3.1. С локален достъп

* Смирненски, Христо. Избрано [Аудио CD]: Поезия и проза; Критически анализи и тестове. София, Перо Класика, 2002. (Мултимедийна библиотека Книжовно наследство. Новият прочит)

** Смирненски, Христо. Избрано [Аудио CD]: Критически анализи и тестове. София, 2002.

* Система за обработка на митнически документи – MIDO S 6.0 UPGRADE [Дискети]. Дискета 1-2. Програмист В. Русев. Ст. Загора, IBOX, 2002, 1,38 MB ; 999 KB

** Система за обработка на митнически документи – MIDO S 6.0 UPGRADE [Дискети]. Ст. Загора, 2002

* Библия. 1991. София [CD-ROM]. Библия сиреч книгите от Свещеното писание на Ветхия и Новия завет. Програмист Димитър Каменов, Камен Чолов. София, Св. Синод на Бълг. църква, 2001. 1,25 MB

** Библия. 1991. София [CD-ROM]. Библия сиреч книгите от Свещеното

писание на Ветхия и Новия завет. София, 2001.

1.3.1. С отдалечен достъп

* **Дийл, Уилиям. Хулигани.** Прев. Тодор Стоянов. (София, Бард, 1995). LIterNet, 21.07.1999., 11.06.2003 <<http://litenet.bg>>

** **Дийл, Уилиям. Хулигани.** Прев. Тодор Стоянов. (София, 1995). LIterNet, 21.07.1999., 11.06.2003 <<http://litenet.bg>>

2. КАРТОГРАФСКИ издания

Идентификацията на този вид издания има своите специфични характеристики. Те се подразделят по форма на две големи групи (независимо от носителя) – сбор от карти или самостоятелно оформени листове/комплекти. Тук не са включени особената група от триизмерни пособия, като глобуси, релефни карти, макети и др. Посочването на отличаващите ги елементи от другите непериодични издания, ако не са включени в заглавието са задължителни (тип на изданието – карта, атлас); мащаб; поредност; местоиздаване; година на издаване на печатното издание.

2.1. Печатни издания

* **София.** Транспортна карта. 4 пре-раб. изд. Мащаб 1:37 000. София, Дата-мап Европа ООД, 2003, 1 л. сгънат, многоцв. 47X67 см

** **София.** Транспортна карта. 4 пре-раб. изд. Мащаб 1:37 000. София, 2003

* **България.** Пътен атлас на България. [3. изд.]. Мащаб 1:500 000. София, Картография ЕООД, [2003], 64 с.

** **България.** Пътен атлас на България. [3. изд.]. Мащаб 1:500 000. София, [2003]

* **Област Перник.** [Карта]. Мащаб 1:240 000 // България. Административен атлас на Република България. [София], Глобал, 2002, 70 с.

+ **Област Перник.** [Карта]. Мащаб 1:240 000. – В: България. Административен атлас на Република България. София, 2002, 70 с.

** **Област Перник.** Карта. Мащаб 1:240 000 // България. Административен атлас на Република България. София, 2002

+ **Област Перник.** Карта. Мащаб 1:240 000. – В: България. Административен атлас на Република България. София, 2002

2.2. Издания на електронни носители

* **Електронен атлас МакИнфо - бизнес ниво** [CD-ROM]. София, Дейтамап, 1998-2000, 15,8 KB. Контролен номер V03274050751, Сериен номер 20-87-07-57-A1-01-CO

** **Електронен атлас МакИнфо - бизнес ниво** [CD-ROM]. София, 1998-2000.

3. ГРАФИЧЕСКИ издания

Цитирането на този вид документи е съобразено с техните особености. Подобно на картографските те също могат да бъдат обособени в две групи: самостоятелно оформени единични листа/комплекти и оформени тематично в сборни библиографски издания. Посочването на отличаващите ги елементи от другите непериодични издания, ако не са включени в заглавието, също са задължителни (тип на изданието – репродукция, картичка, портрет, албум и др.); поредност; местоиздаване; година на издаване на печатното издание.

3.1. Печатни издания.

* **Васил Петлешков.** Портр. [София]. Септември, 1986, 50X35 см

** Васил Петлешков. Портр. [София], 1986

* **Велико Търново – XXI век** Неве-
роятният български град. [Албум]. В.
Търново, Bosilkoff, 2001, 80 с. ISBN 954-
90992-1-0

** Велико Търново – XXI век Неве-
роятният български град. [Албум]. В.
Търново, 2001

* **Бесарбовски манастир.** Колекция
Пенко Янков // Русе на старите пощен-
ски картички. Кн. 8. Пофта & Кеф. Русе,
Славена арт, 2003, с. 25, N 32

+ Бесарбовски манастир. Колекция
Пенко Янков. – В: Русе на старите по-
щенски картички. Кн. 8. Пофта & Кеф.
Русе, Славена арт, 2003, с. 25, N 32

** Бесарбовски манастир. // Русе на
старите пощенски картички. Кн. 8. Русе,
2003

+ Бесарбовски манастир. Колекция
Пенко Янков. – В: Русе на старите по-
щенски картички. Русе, 2003

3.2. Издания на електронни носители

* **Български манастири и църкви** [CD-
ROM]: Иконостаси и икони. [Албум].
Състав. Цвета Андреева, Фотогр. Крум
Янев и др., Репрод. Едмон Рафалян и др.
Кюстендил, Иван Сапунджиев ЕООД,
2001, 254 с. ISBN 954-9971-24-4

** Български манастири и църкви
[CD-ROM]. [Албум]. Кюстендил, 2001

4. НОТНИ издания

Специфичните характеристики на
този вид документи се отразяват и при
тяхното цитиране от автора. Посочва-
нето на отличаващите ги елементи от

другите непериодични издания, ако не
са включени в заглавието, са задължи-
телни: жанра и, или вида на носителя
(различен от печатния); авторът на тек-
ста или либретото, в някои случаи на
изпълнителя; мястото на издаване или
издателството; годината на издаване.

4.1. Печатни издания

* **Христова, Евгения.** Коледарски
песни от Свищовско. Свищов, [Изд.
авт.], 1999, 16 с.

** Христова, Евгения. Коледарски
песни от Свищовско. Свищов, 1999.

* **The Numbers** [Песен] // English
Songs for Children = Песни за деца на
английски език. Смолян, Принта-Ком,
[2002], с. 43.

+ The Numbers [Песен]. – В: English
Songs for Children = Песни за деца на
английски език. Смолян, Принта-Ком,
[2002], с. 43.

** The Numbers [Песен] // English
Songs for Children = Песни за деца на
английски език. Смолян, [2002], с. 43.

+ The Numbers [Песен]. – В: English
Songs for Children = Песни за деца на
английски език. Смолян, [2002], с. 43.

4.2. Издания на електронни носители

* **Къшева, Донка.** Песните на Тракия
[Аудиокасета]: За учителя по музика.
Изпълнява Донка Къшева, Муз. съпро-
вод Николай Докторов. Красимира Ман-
чева. Аранжиратор и синтезаторно прог-
рамиране Красимир Къшев. Ст. Загора,
Нац. муз.-фолклорен съюз, 1999, 60 мин.

** Къшева, Донка. Песните на Тра-
кия [Аудиокасета]. Ст. Загора, Нац. муз.-
фолклорен съюз, 1999

5. РЕЦЕНЗИИ

* **Анализ** на паричното обръщение
// *Икон. живот*, XXXIII, N 13, 31 март 1999, с. 6. Рец. за: Попов, Деян, Аврамов, Й., Айнаджиев, А. Теория на парите и кредита. София, Сиела, 1999

** Анализ на паричното обръщение
// *Икон. живот*, XXXIII, N 13, 31 март 1999, с. 6. Рец. за: Попов, Деян и др. Теория на парите и кредита. София, 1999

6. ДИСЕРТАЦИИ

* **Тодорова, Росица Цанкова.** Канонични потенци в българската народна песен. Дис. канд. изкуствоведение. Защитена на 24.11.1998. София, 1998, 140 с.

** Тодорова, Росица Цанкова. Канонични потенци в българската народна песен. Дис. София, 1998

7. СТАНДАРТИ, ПАТЕНТИ и други видове технически издания

7.1. Стандарти

* **България.** БДС 11682-74 Описание на специални видове технически издания. В сила от 1.VI.1974, 18 с.

** БДС 11682-74 Описание на специални видове технически издания.

7.2. Патенти

* **МПК С 07, НПК 12р 2, България.** пат. 12040. Томас, К. (ГФР). Метод за получаване на нови базично замествени псевдоиндоли. Заяв. 17.IX.1965, публ. 15.IX.1967, 8 с.

** МПК С 07, НПК 12р 2, България. пат. 12040

7.3. Авторски свидетелства

* МПК А 61 в, НПК 30а, България. а.с. 12241. Даскалов, И. К. Устройство

за моделиране, по-специално на таблици за медицинска диагностика. Заяв. 27.XII.1966, публ. 30.IX.1968, 3 с.

** МПК А 61 в, НПК 30а, България. а.с. 12241.

7.4.1. Фирмени каталози

* **ВИП Трейдинг интернешънъл.** София. Оръжеен каталог VIP 2002-2003. София. ВИП Трейдинг интернешънъл, 2003, 192 с.

** ВИП Трейдинг интернешънъл. София. Оръжеен каталог VIP 2002-2003, София, 2003

7.4.2. Издания на електронни носители

* **Труд и право, издателска къща.** София [CD-ROM]. Електронни периодични издания на ИК Труд и право 1998-2001: Дайджести, сп., кн., годишници. София, ИК Труд и право, 2001

** Труд и право, издателска къща. София [CD-ROM]. Електронни периодични издания на ИК Труд и право 1998-2001. София, 2001

II. ПЕРИОДИЧНИ ИЗДАНИЯ

1. Списания/Бюлетени; Вестници/Единични листове; Периодични сборници

1.1. Печатни издания

* **НОМОЕОРАТНІС Linkc.** Международ. сп. за клас. хомеопатия. Г. 1, София, ЕТ Едикта, 2002

** НОМОЕОРАТНІС Linkc. Г. 1, София, 2002

* **Трибуна на пенсионера Мъдрост.** Двуседм. вестник на Съюза на пенсионерите в България. Г. 1-6, София, 1991-1996, N 1-20

** Трибуна на пенсионера Мъдрост.
Г. 1-6, София, 1991-1996

* **Сборник** теоретични трудове на
Националната академия за театрално
и филмово изкуство Кр. Сарафов = A
Collection of Studies National Academy of
theatre & Film Arts. Г. 1, София,
НАТФИЗ Кр. Сарафов, 1956. ISSN 1310-
7151

** Сборник теоретични трудове на
Националната академия за театрално
и филмово изкуство Кр. Сарафов. Г. 1,
София, 1956

2. Публикации ОТ периодични из-
дания

* **Калайджиева, Магдалена.** Цити-
рането – обратната връзка на творчес-
твото. (Наука и общество) // *Наука*,
1927, т. 7, кн. 5, с. 20-22

** Калайджиева, Магдалена. Цити-
рането – обратната връзка на творчес-
твото // *Наука*, 1997, т. 7, кн. 5, 20-22

* **Гюлов, Дамян.** История на бъл-
гарската църква // *Истина*, Г. 6, № 13,
30.06.1929, с. 3-4 ; № 14, 6.08.1929, с. 3-4

** Гюлов, Дамян. История на бъл-
гарската църква // *Истина*, Г. 6, 13,
с. 3-4 ; 14, с. 3-4

Използвана литература

БДС 16784-88 Библиографско описание на
графични издания

БДС 15935-84 Библиографско описание на
картографски издания

БДС 15419-82 Библиографско описание на
книги

БДС 15935-84 Библиографско описание на
нотните издания

БДС 17264-91 Библиографско описание
аналитично описание на съставни части от
публикации и книжни материали

БДС 15687-83 Библиографско описание на
периодични издания

БДС 17377-96 Библиографско цитиране.

БДС 11682-74 Описание на специални
видове технически издания

БДС 9736-82 Съкращения на български
думи в библиографското описание на печат-
ните произведения

БДС 11452-86 Съкращения на наиме-
нованията на български периодични из-
дания

БДС 15714-83 Съкращения на типични
думи и словосъчетания в библиографското
описание на печатни произведения на чужди
езици, отпечатани с кирилска азбука

БДС 15715-83 Съкращения на типични
думи и словосъчетания в библиографското
описание на печатни произведения на чужди
езици, отпечатани с латинска азбука

Международен стандарт за библиограф-
ско описание на електронни носители =
International Standard Bibliographic
Description for Electronic Resources (ISBD/
ER) <<http://lib.bg>>

Международен стандарт за библиограф-
ско описание на монографии = International
Standard Bibliographic Description for
Monographs (ISBD/M) <<http://lib.bg>>

Международен стандарт за библиограф-
ско описание на некижни материали =
International Standard Bibliographical
Description of Nonbook Materials (ISBD/
NBM) <<http://lib.bg>>

International Standard Bibliographic
Description for Serials and Other Continuing
Resources (ISBD/CR

<<http://www.IFLA.ORG>>

ЗА НЕОБХОДИМОСТТА ОТ НЕОТЛОЖНИ МЕРКИ ЗА РЕШАВАНЕ НА ОСНОВНИТЕ ПРОБЛЕМИ НА БИБЛИОТЕКИТЕ В БЪЛГАРИЯ

На 27 януари т.г. Комисията по култура към Народното събрание обсъди внесения от Управителния съвет на СБИР материал за проблемите на българските библиотеки.

Предлагаме на вниманието на професионалната ни общност текста на документа.

До 1989 г. в страната действаше изградена Единна библиотечна система, основана на йерархически принцип, в която функционираха 9347 библиотеки. В рамките на тази система бяха решени основните въпроси за дейността на библиотеките: техният статут и начинът им на финансиране.

В периода на преход към пазарна икономика и икономическа криза в държавата ситуацията коренно се промени. Основните характерни особености и проблеми в развитието на библиотеките след 1990 г. са следните:

I. Състояние на библиотечната мрежа в България

Разпадане на Единната библиотечна система, стихийност при вземането на управленски решения за бъдещето на много от библиотеките, особено на читалищните, училищните и специалните, както и за съкращаването на библиотечния персонал. За периода 1989–2000 г. броят на библиотеките (по данни от държавната статистика) е намалял с 2400. Най-драс-

тично се закриват читалищни и училищни библиотеки. Съдбата на закритите библиотеки е неизвестна, няма контрол върху ликвидирането им и по този начин се разпилява национално богатство и се лишават гражданите, особено децата, от правото да ползват културни, образователни и информационни услуги. Също по данни на държавната статистика, от регистрираните през 2000 г. 6942 библиотеки, 1741 или 25% са без дейност. От тях 757 са читалищни и 638 – училищни. В тези библиотеки е съкратен щатният персонал и те съществуват фиктивно, без да извършват библиотечно обслужване. Най-сериозният проблем в тази ситуация е **не редуцирането на броя на библиотеките, а липсата на национална стратегия за териториалното библиотечно обслужване и библиотечното обслужване на научно-изследователската дейност и образованието.**

Разрушиха се съществуващите връзки на координация и коопериране между библиотеките. Закрит беше Научно-методичният център към Народната библиотека, който извършваше методична, експертно-консултантска дейност и изработваше голяма част от нормативните документи за библиотеките. От 2002 г. не се събира дори държавна статистика в пълен обем за библиотеките, в резултат на решение на

ръководството на Централния статистически институт и незаинтересоваността на МК.

Липсата на стратегия, както и програма за развитието на библиотеките – самостоятелна или като част от националната информационна и културна стратегия, свидетелства за абдикиране на държавата от задължението ѝ да осигурява пълноценно библиотечно-информационно обслужване на своите граждани. За съжаление трябва да отбележим, че приетата преди няколко години Национална информационна стратегия не отделя нужното място на библиотеките като информационни институции. В нея те фигурират частично, като се споменава, че създават и разпространяват бази от данни. Новите технологии активно навлизат в библиотеките, но това става хаотично, без координация и национални приоритети.

На фона на деструктивните процеси в развитието на библиотеките у нас, в директивните и програмни документи на Европейската комисия и Съвета на Европа се отделя съществено място на ролята на библиотеките в демократичното общество. В Плана за изграждане на „икономика, основана на знания“, Плана „Електронна Европа“, в програмите за опазване и достъп до културното наследство библиотеките се разглеждат като:

- образователни, културни и социални институции, играещи ключова роля в осигуряването на свободен и безплатен достъп до информация на социално слабите слоеве на обществото, лицата с физически и умствени увреждания, децата, лицата, лишени от свобода, възрастните хора и др.;

- основни пунктове за Интернет-достъп и за обучение на възрастното население за ползване на Интернет;

- съвременни информационни институции, предоставящи информационни услуги, базирани на Интернет и на изградени интегрирани библиотечно-информационни системи във всяка библиотека. На базата на информационните технологии, библиотеките осигуряват информация без пространствени и езикови ограничения. Библиотеките са неотменна част от системата на образованието и научно-изследователската дейност;

- културни институции, които носят отговорността за опазване на съхраняваното в колекциите им културно наследство (ръкописи, архивни документи и др.), неговото пропагандиране чрез дигитализация и предоставяне в Интернет.

Следвайки тези насоки, в редица страни са приети национални стратегии за развитието на библиотечните мрежи като елемент на информационното общество или като част от културната стратегия на страните (Великобритания, Финландия, Ирландия, Хърватска, Чехия, Словакия, Полша, Румъния и др.).

2. Нормативна база

Налице е изоставане в промените на нормативната уредба за библиотеките от темпа на реформиране на законодателната система в държавата. Това е една от най-съществените причини за кризата в развитието им. Липсва конкретна система от нормативни документи за библиотечната област.

Приетите през последните години няколко нормативни документа, касаещи и библиотеките, имат твърде общ

и пожелателен характер, или страдат от редица несъвършенства. Например:

- **Законът за закрила на културата** третира статута единствено на държавните, общинските и регионални културни институти. Все още няма правилник към него, редица положения не се спазват.

- **Законът за народните читалища** при всичките му изменения и допълнения не защита статута на читалищната библиотека и не гарантира нейната финансова издръжка. Като се има предвид, че читалищната библиотека е основната общодостъпна библиотека в населеното място (в много случаи единствена) и е гръбнакът на териториалното библиотечно обслужване, нейната съдба не може да бъде оставена на волята на читалищното настоятелство. Статутът, функциите и задачите ѝ трябва да бъдат във фокуса на държавната културна политика. Упадъкът на голяма част от читалищните библиотеки през последните години се дължи именно на липсата на законова защита.

- **Законът за задължителното депозирание** регламентира депозирането на печатни и други издания и документи в библиотеки и други културни институции. Този закон гарантира поддържането на Архива на българската книжнина и попълването на фондовете на 11 библиотеки с екземпляр от българската издателска продукция.

- **ПМС № 153 от 28.07.2000 г. за преобразуване на културни институти в регионални библиотеки и музеи** определи 11 от 27-те бивши окръжни библиотеки за регионални. Техният избор се извърши по неясни критерии, без съобразяване с Националния план за

регионално развитие за периода 2000–2006 г., без идея за нов модел на териториалната библиотечна система. В резултат се оказа, че някои от регионалните библиотеки функционират само в рамките на областта (Бургас), други нямат кадровия и материален потенциал да изпълняват възложените им функции (Видин, Сливен), при трети се разкъсаха традиционно създадени през десетилетията връзки на коопериране и координация. В момента съществува неяснота за начина на разходване на средствата за регионални функции, отделяни от МК, съществува напрежение в отношенията между регионалните библиотеки и тези в областните центрове. В повечето случаи средствата за регионални функции се разходват за техника и комплектуване на фондовете на регионалната библиотека. Не е въведен конкурсният и проектен принцип за финансиране на кооперирани проекти, касаещи системата от библиотеки в регионите.

Още преди приемането на това постановление, СБИР изказа своето становище, както и становището на директорите на бившите окръжни библиотеки, но то не бе взето предвид от Министерството на културата.

Закон за счетоводството – доведе до сериозни финансово-правни проблеми във функционирането на библиотеките, тъй като не са направени необходимите стъпки за хармонизация на закона със спецификата на библиотеките.

В повечето европейски страни проблемът за нормативната уредба за библиотеките е решен с приемането на специален закон и система от подзаконови документи. Така е във всички

страни-членки на ЕС, както и в Полша, Унгария, Чехия, Словакия, Словения, Румъния, Русия, Литва (страна с валутен борд), Латвия, Естония. Като резултат от коренните промени в мисията и технологиите на съвременната библиотека, библиотечните закони в тези страни са приети през последните няколко години и са хармонизирани с европейските директиви и стандарти.

3. Изпълнителната власт и библиотеките

Признато е отношението на изпълнителната власт към библиотеките. В момента на МК са възложени организационни, методически и координационни функции. МК не отстоява интересите на библиотеките в съответните координационни комисии към МС и в министерствата, имащи отношение към библиотеките, като Министерството на образованието (отговорно за библиотечно-информационното осигуряване на образованието); Министерството на регионалното развитие (отговорно за стратегията за регионално развитие); Министерство на транспорта и съобщенията (отговорно за изпълнението на Националната информационна стратегия и Програмата към нея).

В плачевно състояние са сградният фонд и материалната база на повечето библиотеки. Реституцията прогони много от тях в неподходящи сгради. Рушат се започнатите строежи на библиотеките в Пазарджик, Плевен, а незавършената сграда на бургаската библиотека дори бе продадена. Повече от 10 г. в България не е построена нова библиотечна сграда.

Драстично се влошава финансиране-

то на различните видове библиотеки, като резултат от липсата на нормативна база. В доклада „Милениум 2000“ на европейската програма за библиотечна икономика LIBECON, българските библиотеки са на последно място по финансови показатели от 29 страни в Европа. Паралелно с редуцирането на броя на библиотеките, набавяните нови книги и други материали сега е намаляло два пъти в сравнение с 1994 и пет пъти в сравнение с 1989 г. За читалищните библиотеки спадът е съответно 5 и 10 пъти. Същевременно законодателството не насърчава алтернативните източници за финансиране, като например таксите и платените услуги. Приходите от тях не остават за библиотеките, а в повечето случаи отиват в държавния бюджет. Няма данъчни облекчения за дарители. В разрез със съвременните тенденции за децентрализация в културните дейности и тяхното финансиране е Решение 612 на Министерски съвет от 12.09.2002 г. за разделение на дейностите, финансирани чрез общинските бюджети, на държавни и общински. То определя библиотеките, финансирани досега от общините, като държавни дейности и през 2003 г. те се финансират от държавния бюджет.

4. Професионалната общност и развитието на библиотеките

Въпреки изброените проблеми, налице са и *положителни тенденции* в развитието на библиотеките. Те се дължат най-вече на силната мотивация и активността на ръководителите на някои библиотеки и екипите им, както и на професионалната ни организация. Разработват се проекти и програми, с които се търси

финансиране от неправителствени организации, международни програми и др. Реализацията им доведе до:

- подобряване на библиотечното и информационното обслужване чрез внедряването на съвременните информационни технологии и осигуряването на Интернет за читателите;

- обогатяване на библиотечните колекции с нова българска и чужда литература. Принос в това имат Национален фонд „Култура“ и Центърът за книгата към МК, които обявиха конкурси и финансираха покупката на книги за библиотеките;

- подобряване на библиотечното обслужване на специални категории читатели, като инвалиди, деца, малцинствени групи и др.;

- разви се и се усъвършенства системата за образование и квалификация на българските библиотекари. По проект на СБИР, финансиран от Фондация „Отворено общество“, се създаде Център за продължаващо образование на библиотекари, в който ежегодно обновяват уменията си над 300 библиотекари от цялата страна;

- СБИР бе инициатор на няколко национални проекта, които имаха за цел да провокират вниманието на изпълнителната власт към библиотеките. Това са: Национална програма за опазване на библиотечните фондове, проект за Национална автоматизирана библиотечно-информационна система, – „Шанс за българските библиотеки за 21 век“, „Съвременно законодателство за българските библиотеки“. Някои от тези проекти получиха подкрепа от неправителствени организации, посолства и др. Нито един от тях не заинтересува Министерството на

културата и не получи дори идейната му подкрепа;

- СБИР и отделни библиотеки активно работят по редица европейски проекти, като PUBLICA, PULMAN, CULTIVATE, CALIMERA, развиват сътрудничество с международните библиотечни организации и Американската библиотечна асоциация. През ноември 2003 г. стартира мащабен проект на Държавния Департамент на САЩ за библиотечен обмен между СБИР, Колорадската библиотечна асоциация и фондация IRIS.

ПРЕДЛОЖЕНИЯ

1. Да се създаде **обществено-експертен съвет за библиотеките** като съвещателен орган към министъра на културата, в изпълнение на изискванията на чл.16 от Закона за закрила на културата. Съветът да инициира изработването на **Национална стратегия за развитието на библиотеките, както и проект за създаване на национална автоматизирана библиотечно-информационна мрежа.**

2. Да започне разработката на **адекватна нормативна база**, която ще реши най-важните проблеми на библиотеките:

2.1 Закон за библиотеките.

- 2.2 Спешно да се направят промени в **Закона за ДДС**, с цел услугите, предоставяни в библиотеките, да бъдат освободени от ДДС, поради нетърговския им характер. Действието на закона в момента превръща библиотеките в бюрократични институции и затормозява читателите.

- 2.3 Незабавно да се направят промени в **Закона за счетоводството**, съобразени със спецификата на библиотеките и реалните им възможности.

- 2.4 Да се разработят **специални подзаконови документи**, като: Наредба за

запазване на библиотечните фондове. Типови правила за обслужване на читателите; въвеждане на изисквания за назначаване на специалисти с нужно образование в библиотеките;

2.5 Промени в Постановление №153 на МС за регионалните библиотеки, съобразени с разработената Национална стратегия за регионално развитие и с предложенията на СБИР.

3. В Министерството на културата да се създаде структурно звено, отговорно единствено за развитието на библиотеките, със самостоятелен бюджет. Най-многобройните културни институти в страната се администрат от Дирекция „Регионална културна политика“, която има разнородни задачи. За сравнение много по-малобройните театри, музеи и галерии имат центрове със свои бюджети.

4. Да се създадат повече възможности за алтернативно финансиране на библиотеките чрез:

4.1 Гарантиране на правото на библиотеките да използват приходите от извършваните услуги за приоритетни дейности.

4.2 Обявяване на специални сесии на Национален фонд „Култура“ само за библиотечни проекти.

4.3 Търсене на пътища за ползване на процент от печалбата на Държавния тотализатор.

4.4 Заделяне на процент от акцизите и митата.

4.5 Освобождаване от данъци на даренията за културни организации, в частност и за библиотеките.

Тези спешни и неотложни мерки за спасяването на българските библиотеки са необходими, за да не се превърне

тяхното 13-годишно съсипване в необратим процес.

В резултат на проведеното обсъждане, народните представители подкрепиха следните наши предложения и отправиха препоръки към Министерството на културата:

- да се обсъди възможността за създаването на обществено-експертен съвет за библиотеките като съвещателен орган към министъра на културата;

- в разработваната стратегия за развитието на културата библиотеките да се изведат като отделно направление със съответстващите на библиотечното дело параметри;

- да се организира по-широка дискусия по проблемите на библиотеките в България с участието на представители на Комисията по културата. В заключителния акт да се обоснове необходимостта от подготовка на законопроект за библиотеките;

- Министерството на културата да предвиди провеждане ежегодно на сесия за финансиране само на библиотечни проекти.

Препоръчва се на МК да направи съответните предложения пред Министерски съвет и Министерството на финансите за промяна на ПМС № 153 от 28 юли 2000 г. за статута на останалите извън обхвата на постановлението бивши осръжни библиотеки, за преобразуването им в регионални и тяхното финансиране.

В становището е отразено и общото мнение, че отпадането на методическите функции от определени библиотечни равнища се отразява неблагоприятно на цялата система.

Н.с. Ваня Грашкина
Председател на СБИР

ПО ЖИТЕЙСКИЯ ХРЕБЕТ НА ЗРЕЛОСТТА

ДОЦЕНТ ТАТЯНА ЯНАКИЕВА НА 60 ГОДИНИ

АНИ ГЕРГОВА

Честита е Татяна Янакиева, защото достойно е изкачвала житейския хребет на зрелостта! Дъщеря на добруджанската шир от детство натрупва духовност и създава разностранни интереси, присъщи на родителите ѝ и на цялото задружно семейство. Отличничка на добричката гимназия, успешно прекрива прага на Софийския университет, където пред математиката отдава предпочитание на широкото хуманитарно знание – избира специалността българска филология. През 1966 г. я завършва с пълно отличие, а успоредно с нея и специализира по библиотекознание и библиография. В професионалната си реализация целеустремено обогатява университетските знания с практически опит: ръководи Справочния отдел на Окръжната библиотека в родния си град Добрич, продължава в Централната библиотека на БАН и от 1974 г. е асистент в Катедрата по библиотекознание и библиография в Софийския университет. След успешната защита на дисертацията през 1977 г. постъпателно расте в академичната йерархия – старши асистент (1977–1980), главен асистент (1980–1989), доцент (от 1989), ръководител на Катедрата, водеща специалността библиотечно-информационни науки (2004). Така „окръглява“ тридесет години, половината си живот в служба на Алма Матер.

Честита е доц. Татяна Янакиева, защото стотици са запомните я с признателност нейни студенти, пръснати по цялата страна и надалеч по света! Пример за тях е нейната посветеност в работата, възискателността ѝ, благодарение на която придобиват умения по обработката на документалните източници и по информационния им анализ, по използването на разрастващите се в съвременността информационни системи, овладяват знания по теорията и историята на библиографията, основна предпоставка на творческо мислене и професионална работа. Това са университетски курсове, водени от нея, постоянно актуализирани и пренасочвани в съответствие с динамично променящата се информационна среда.

Честита е доц. Татяна Янакиева, защото научните ѝ изследвания са от полза не само за преподаването, не само за библиотечно-информационната дейност – те са принос в системата на знанието. Нейните повече от сто публикации се отличават с концептуална изобретателност и задълбочена мисловност. Още с навлизането си в научните дирения тя постига открояващо се присъствие в оценяването на основни исторически проявления на библиографията – за синкретизма на книжнина и литература в епохата на Възраждането(1), за генетичните и функционалните връзки между науките, които ги изу-

чават(2). С убедителността на прецизен филолог, със самостоятелността на възгледите и оригиналността на изводите си тя става достоен приемник на своите преки учители – проф. Тодор Боров и акад. Петър Динев. Като израз на почитанието си към тях и за да е полезна в опознаването и оценяването на техните заслуги, са поредицата ѝ трудове, разширяващи през годините своя обхват(3,4). Поредно доказателство за ерудиция и вникване в същността на процесите е трудът-равносметка, озаглавен „Библиография и литература“(5). В това направление на научна продуктивност е и получената висока оценка биобиблиография на Боян Пенев(6).

Широтата на гледищата, присъща на Татяна Янакиева, е отличителен белег на публикациите ѝ, свързани със славистиката(7), библиологията(8), националната библиография(9), информатизацията на библиотеките и библиографията(10), продължаващото образование на лицата, които осъществяват тези дейности(11). Изобщо, написаното от нея не е констативно-описателно, не прави статични мисловни изводи. То не само е положено на полиците на книжовната памет, а често се сваля и ще се сваля от тях, ползва се, изучава се, премисля се, влиза в действие по повод на важни начинания като новия закон за депозита, проекта за библиотечен закон, дискусиите за бъдещето на библиотечно-информационните професии(12).

Юбилейната годишнина на Татяна Янакиева не е само личен празник! И цялата ни общност е честита, че я имаме!

Тя е между учредителите и първи председател на Съюза на библиотечните и информационните работници. Два мандата (1990–1992, 1992–1994) влага енергия в полагане на основите му – изработване и утвърждаване на устав и емблема, първи програмни документи и инициативи, първи ежегодни национални и международни конференции... През изминалото оттогава десетилетие Т. Янакиева работи с неотклонна целеустременост за съюзното укрепване – откликва на форумите и дискусиите, участва в изработването на проекти и в тяхната реализация. С убежденост можем да твърдим, че ако днес е налице вече непредписано „отгоре“, а поддържано от нас самите колегиално сплотяване, то заслуга за него има и юбилярката.

Татяна Янакиева убедено ратува за издигне престижа на българските библиотечни професионалисти в европейската и световната ни общност. Тя е член на Международната федерация на библиотечните асоциации (ИФЛА) и участва с доклад на 64-тата ѝ Генерална конференция в Барселона (1993). Печели интерес с доклада си на международния форум на тема „Информационните специалисти на 21 век“, проведен в Ханوفر (1999). Съдейства за укрепване на връзките с чуждестранни университети от Германия, Холандия, Франция, САЩ, като организира съвместни инициативи. В изразени от нея становища търсят опори национални научни и административни наши партньори – член е на Научния съвет на Центъра по културознание в СУ (1989–1991), на Философския факултетен съвет на СУ (1999–2003), на Експертния

библнотечен съвет към Министерството на културата (1992–1994), на Библнотечния съвет на Центъра за напреднали научни изследвания (от 2002).

Признателност ѝ дължим за съпричастието в дейността на ред водещи български библиотеки – Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, Народната библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив, Университетската библиотека на СУ. Редактор е на техни трудове и член на редакционните колегии на списанията „Библиотекар“ и „Българска книга“. Рецензира техни проекти и издания. Ползваща се с авторитета на безспорен експерт, тя респектира със сигурността на положителните оценки, а принципната ѝ критичност, рано или по-късно е възприемана като насочваща към бъдещето. Доказващи практическа и теоретична опитност са библнграфските справочници за историци(13), за академичния състав на СУ(14), за модела на бази от данни, необходими за изследването на немската култура в България(15).

Ще си позволя в заключение да споделя размисли и за личностните качества на Таня. Винаги съм мислила, че професионалните постижения са неразривно свързани с поведението и отношенията към околните и дълга към тях, затова особено високо цена доказаната ѝ способност да проявява трайни синовни, съпругески, майчински, колегиални и приятелски чувства. Нейната искреност, привързаност и прямота задължават с ответно доверие и топлина. Тя с достойнство се дистанцира от сервилността, угодничеството и грубата натрапчивост, присъщи на хора-та с комплекси и чувство за малоцен-

ност. Презира нечестивите прояви на неискреност, интригантство и коварство. Във всичко, което ангажира мисленето и действията ѝ, е самовзискателна, затова основателни са високите критерии, по които оценява делата и проявите на другите. Всички, които сме се радвали на взаимност в приятелството с теб, Таня, сърдечно ти благодарим и те поздравяваме!

Библиография на трудове на юбилярката

1. Синкретичен етап в развитието на библнграфията по нова българска литература. – Известия на Нар. библ. „Кирил и Методий“, 13, 1973, 475–498.

2. Литературознание и библнграфия. Генетични и функционални връзки. – В: В чест на 80-годишнината на проф. Тодор Боров. [Сб.]. С., 1984, 308–317.

3. Тодор Боров. Библнграфия. 1920–1981. – В: В чест на 80-годишнината на проф. Тодор Боров. [Сб.]. С., 1984, 10–41; Тодор Боров и българската литературоведска библнграфия. – Българска библнграфия. С., 1986, 65–75; Културният проект на Тодор Боров. – Библиотека, 2001, № 2, 16–22.

4. Петър Динеков. Биобиблиография. С., 1982. 290 с.; Библнграфия на трудовете на акад. Петър Динеков. 1980–1989. – Старобългарска литература, 25–26, 1991, 4–24; Личната библиотека на акад. Петър Динеков. Каталог. Т. I. Книги с дарствени надписи. Под ред. и встъпителна студия на Т. Янакиева и Р. Колева. Пловдив, Нар. библ. „Иван Вазов“, 1998. 466 с.

5. Библнграфия и литература. С., Графика19, 2001. 176 с.

6. Боян Пенев. Биобиблиография. С., Издателски център „Боян Пенев“, 2002. 285 с.

7. Библнграфията по славянска филология и Софийският университет. Исторически преглед и съвременен състояние. – В: 100

години Университетска библиотека. Сборник с доклади от международна научна сесия. С., 1989, 148–157.

8. Библиографската информация като обект на библиографознанието и библиологията. – В: Библиология. Развитие. Общество. [Сб.]. С., 1990, 58–62; Библиографията – път към книгата и читателя. – В: Четене и читатели. Методологически и методически проблеми на изследванията. [Сб.]. С., 1990, 58–62.

9. Пермутация на библиографската информация или отношението национално-универсално. – Библиотека, 1995, № 10, 3–6; Парадигматични промени на националната библиография. – В: Писмените комуникации и информационното общество. III международен изследователски колоквиум. София, 24–26 окт. 1996. – Библиотекознание, библиография, книгознание, 7, 1998, 183–188; Идеи в законодателството за задължителен депозит (на основата на опита на Франция, Германия, Великобритания и САЩ). – В: Библиотечно законодателство. Доклади на VIII нац. конференция на СБИР. 10 юни 1998, 14–25.

10. Информатизация на библиографията. – В: Култура. Комуникация. Книжовност. [Сб.

От семинара по „Библиология“ и „Информационните услуги в периода на преход“, 11–14 окт. 1994]. С., 1994, 108–114; Интегративност на информатизираната библиография. – В: Информационната политика в България – формиране и развитие в съвременните условия. Доклади на VII национална конференция на СБИР. С., 1998, 39–43.

11. State and Problems of the Continuing Professional Education in Library and Information Science in Bulgaria. – In: Continuing Professional Education and IFLA. Past, Present and a Vision of the Future. München and al., K.G. Saur, 1993, 180–185.

12. Държавната политика за развитието на библиотечната професия. – Библиотека, 1993, № 8, 3–11.

13. Списание „Векове“ 1972–1981. Библиографски справочник. С., Бълг. истор. д-во, 1982. 92 с.

14. Алманах на Софийския университет „Кл. Охридски“. Т. I–III. 1988–2000 (в колектив).

15. Немската култура в България 1878–1945. Модел на информационна база данни. – В: Усвояване и еманципация. Встъпителни изследвания на немската култура в България. С., 1997, 381–190 (в съавторство).

БИБЛИОГРАФСКОТО ИЗСЛЕДВАНЕ Е ИНТЕЛЕКТУАЛНО ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВО

ИНТЕРВЮ НА КОНСТАНТИНА НЕДКОВА С ДОЦ. ТАТЯНА ЯНАКИЕВА

Доц. Янакиева, вашата дейност е твърде разностранна (преподавателска, изследователска, обществена, публицистична, консултантска). Равносметката ви на постигнатото дотук и това, което е пред вас?

През 1974 г. бях избрана за редовен асистент в Катедрата по библиотекознание и научна информация в СУ. Това беше решителна крачка в моя живот. Макар че бях вече докторантка на проф. Тодор Боров, все още се колебаех в избора си между литературата и библиографията. Основната ми университетска специалност бе българска филология, имах интереси в областта на историята на литературата, участвах в прочутия кръжок на акад. Петър Динеков, бях негова дипломантка в Университета. Просто през тази година трябваше да направя своя избор – и аз избрах библиографията под влияние на проф. Боров. За мен той беше блестящ пример на учен, който успешно съчетава библиографските си и литературни пристрастия. Така че като изследовател, поощрявана от моя учител, аз навлязох в граничните области между литература и библиография. Интересуваше ме не толкова усвояването на технологията на библиографирането, колкото възможността чрез библиографския запис да се създаде информационен модел на текста. Мис-

ля, че на проф. Т. Боров дължа интереса към аналитичната и критическата библиография в англо-саксонския смисъл на тези понятия. Те предполагат изследване на текстове, описание на текстове и търсене на връзки между текстовете. Именно на такъв принцип съм изградила персоналните библиографии, посветени на проф. Боян Пенев (2002) и на акад. Петър Динеков (1982). В теоретичен план на тази тема е посветена книгата ми „Библиография и литература“ (2001).

Като преподавател работя повече от 30 години вече в катедрата на СУ. За тези три десетилетия, тя смени на три пъти наименованието си – първоначално бе Катедра по библиотекознание и библиография, по-късно (по време на моето следване) стана Катедра по библиотекознание и научна информация, а днес е Катедра по библиотекознание, научна информация и културна политика. Заедно с това тя на три пъти смени местонахождението си в СУ – първоначално в Историческия факултет (след разделянето на някогашния Историко-филологически факултет), после в Центъра по културознание, създаден от незабравимия проф. Николай Генчев, а днес – към Философския факултет на университета, един от най-големите хуманитарни факултети на СУ.

Кои са най-големите предизвика-

телства във вашия професионален път?

Преди всичко изборът на модел за образованието на библиотекари, библиографи и информатори. И до днес не са стихнали дискусиите по този въпрос нито у нас, нито в чужбина. През 60-те години на миналия век проф. Тодор Боров, човек с високи изисквания към тези категории специалисти, защитаваше идеята, че качествен библиотекар или информационен специалист е само онзи, който съчетава пълноценната подготовка на специалист в определена област на знанието със специализация в областта на библиотеко-информационните науки. Този модел бе уникален за Източна Европа през 60-те години. Още тогава проф. Боров считаше, че библиографът и информационният специалист трябва да работят като организатори на знанието и на информационните канали за знанието в различните клонове на науката, т.е. развиваше идеи, близки до съвременната теория на „нолидж миниджмънта“. Но реализацията на този модел в условията на България от 60-те до края на 80-те години имаше доста организационни проблеми. Наложително беше неговото усъвършенстване. Условията за промяна назряха през 90-те. Тогава бе възстановена самостоятелната университетска специалност, а въвеждането на тристепенната форма на висшето образование на бакалавърско, магистърско и докторантско равнище вече дава възможност за реализация на един по-гъвкав модел с много по-голяма свобода на избор за студентите.

Друго важно предизвикателство в моята професионална кариера бе създаването на асоциация на библиотечните

и информационните специалисти — една отдавнашна мечта на библиотечната колегия в България. Стана така, че аз бях избрана за неин пръв председател и на мен се падна честта и голямата отговорност да се изгради организационния скелет на организацията, да се създадат нейните основни документи — устав и програма и да се даде първия тласък на нейния живот. За разлика от много други подобни организации, които никнеха като гъби след проливен дъжд в началото на 90-те и които бързо изчезваха в обществения живот на страната, СБИР съществува вече 14 години и постепенно израстване и се утвърди в професионалните среди и у нас, и в чужбина.

Искам да ви върна към нещо, което е особено скъпо за всеки — семейството, средата, атмосферата, в която израстнахте, получихте първите житейски уроци, принципи на поведение, критериите за оценка на истинските човешки ценности?

Наистина вярвам, че семейството е нещо много важно за формирането на личността. Девизът „Моят дом е моята крепост“ е валиден за мене не в буквалния, а в неговия духовен смисъл. За моето семейство годините след войната бяха трудни. Подкрепата и взаимопомощта между семействата на шестте дъщери на баба ми помогна на всички да преживеят трудния преход на страната ни към социализъм.

В голямата ни фамилия имаше както хуманитарни специалисти (завършили право, социология, педагогика, класическа филология, английска филология, дипломация) — по майчина линия, така и представители на точните науки (финансисти, инженер, агроном) — по

бащина линия. Може би и затова аз кандидатствах две противоположни специалности – математика и литература. Бях приета и на двете места, но избрах литературата. Растнах сред хора, които уважаваха почтеността, държаха да се зачита достойнството на личността, не одобряваха кариеризма и угодничествовото. Важно за всички у дома бяха духовните, а не материалните ценности. Майка ми и три от нейните сестри бяха учители в Добрич. Те се раздаваха в своята учителска професия, обичаха истински своите ученици и те им отвърщаха със същото. Родила съм се и съм отраснала в атмосферата на дълбоко уважение и привързаност между учители и ученици, в добронамереност, чувство за справедливост, широта на мисленето, свободолюбие.

Имахме голяма лична библиотека. В нея редом с юридическите книги на дядо ми се пазеха течения от някои важни български списания отпреди Първата световна война, класически произведения на български и чуждестранни писатели. Поради литературните пристрастия на една от моите лели, поетите заемаха достойно място в домашната ни библиотека.

Станах студентка в СУ на 17 години в началото на 60-те години. Това бяха години на духовен подъем в интелектуалните среди – „размразяването на ледовете“ след доклада на Хрущов пред XX конгрес на КПСС през 1956. Никога преди това не бях попадала в среда на толкова талантиливи и интелигентни хора. Литературните четения в 45-та аудитория събираха огромни тълпи от студенти, обсъжданията в литературния кръжок „Димчо Дебелянов“

също, разговорите и споровете в кафенетата и парка нямаха край. Истинският академичен живот обаче опознах в кръжока на акад. Петър Динев, който след изпита по възрожденска литература покани няколко студенти от нашия курс да се запишат при него. Тогава за пръв път осъзнах какво интелектуално приключение е научното изследване. Разбрах също че навлизането в тази област става само през вратите на библиотеката, че билиографските издирвания са съществена част от научното дирене. Чрез кръжока на акад. Динев влязох в една общност на млади и изключително способни студенти и аспиранти, които днес са водещите специалисти по старобългарска и възрожденска литература, по фолклористика. Този кръжок беше за мене истинският университет.

Кои са най-значимите за вашия житейски и професионален път срещи и контакти?

Записах специализацията по библиотекознание и библиография в Университета по съвета на моя леля, която работеше в библиотеката. Нейният най-силен аргумент беше – „Ще ти преподава Тодор Боров. Не си чувала такъв оратор!“ Във Филологическия факултет преподаватели ми бяха все речовити хора, както казват руснаците, „за слово в карман не лезет“. Но наистина моята близка се оказа права. Имаше нещо наистина „по-така“ и във вида, и в словото на този професор. Червена папионка неизменно красеше яката на ризата му, което бе нещо доста шокиращо за един студент от онези години. Острият му син поглед сякаш те пронизваше. А ерудицията му бе наисти-

на смайваща и смазваща. Говореше ясно и увлекателно, влизаше и излизаше свободно в различни епохи, цитираше по памет сентенции на мислители, учени и писатели. Чрез лекциите си по библиография и по история и организация на науката ни въвеждаше, сякаш с нишката на Ариадна, в световната и българската книжнина и наука.

Тодор Боров се отнасяше с добрите си студенти с една, бих я нарекла, доброжелателна ироничност. Не понасяше невежеството – с невежите беше саркастичен. Така чрез Тодор Боров професията на библиографа ми стана интересна, а по-късно – и професионална съдба.

Ако трябва да посоча в какво точно съм искала да следвам своя учител, то е в отношението му към библиографията, в неговата визия за ролята и мястото ѝ в живота и преди всичко – в работата върху текстовете – идентификация, анализ, търсене на различия, които да подсказват за начина, по който се създават литературните текстове, библиографското им отразяване.

На своите учители в знак на признателност – проф. Тодор Боров и акад. Петър Динеков – съм посветила книгата си „Библиография и литература“.

Какви бяха най-сериозните професионални и житейски бариери, с които сте се сблъскали и как ги преодолявате? Как успявате така сполучливо да балансирате между професионалните отговорности и непрекъснатото самосъвършенстване, да постигнете хармония между личните мотиви и стремления и професионалната дейност?

Какво значи бариера? Мисля, че за всеки, който иска да се развива, е необходимо да преодолява бариери.

Човек трябва да се стреми да си поставя високи цели и да ги реализира по достоен начин, да не затъва в рутина. За мен в духовния смисъл на това понятие лежи стремежът да надскочиш сам себе си. Преодоляването на бариери в житейски смисъл е нещо различно. То зависи от обстоятелствата и от способността на човека да се приспособява. Аз не обичам компромисите. Затова за мен преодоляването на житейските бариери не е било лесно, но пък винаги е било по-маловажно от другото, вътрешното преодоляване

От кого бяхте най-силно подкрепяни и стимулирани в професионалния избор и реализация?

Хората, които най-силно са ме подкрепяли в професионалния ми път в Катедрата по библиотекознание и научна информация, са били колегите ми и най-вече Искра Михайлова и доц. Зорница Петкова. Дължа им голяма благодарност. Не мога да не спомена и моралната подкрепа, пълното разбиране от моите най-близки хора в семейството, от моя съпруг.

Ако трябва сега да избирате професията си, каква ще бъде тя?

О, сега има толкова много нови посоки, в които човек би могъл да тръгне, че ми е трудно да избира и посоча само една от тях.

Как виждате мястото на формиращата се Интернет култура в контекста на традиционното понятие „култура“?

Интернет даде възможност за глобална комуникация и наистина превръща света в едно голямо село. Интернет ускори значително процеса на сегментиране на обществото на много и разнообразни „групи по интереси“. Но Ин-

тернет не може да замени интелектуалните усилия за вникване и осмисляне на процесите в областта на културата.

А бъдещето на книгата в динамично променяния се социокултурен контекст?

Това е въпрос, който занимава много специалисти в наше време. Вярно е, че повече хора в наше време предпочитат визуалните способности за получаване на информация и за забавление – телевизия, радио, кино, Интернет. Но аз съм убедена, че писмеността ще запази своите позиции, макар и да стесни своя периметър на влияние. Визуализацията на информацията я приближава до шоуто, писмеността – до истинското знание.

И един малко по-конкретен въпрос – вашето мнение за релацията „библиографска-информационна култура“, за ролята на библиографията в нашата съвременност и бъдеще?

Релацията „библиографска – информационна култура?“ Това е отношение на общото към частното. Обменът на информация е същностна характеристика на човешкото общество. Средствата за този обмен са различни. Появата на библиографията е свързана с писмеността като мегаезик в общуването между индивида и писмения документ. Не случайно историците на библиографията търсят първите ѝ прояви още в древността. Промяната във формата на писмено общуване води до промяна и във формите на библиографията. Ако за да се промени нещо във формите на библиографията някога са били необходими векове, то днес промените се измерват в години и процесът непрекъснато се ускорява. Но характерът на библиографията

като посредник се запазва, независимо от модификациите, които претърпява. В такъв смисъл аз съм оптимист за бъдещето на библиографията.

Като дългогодишен преподавател вашият живот протича паралелно с промените, съпътстващи младите генерации – вашите студенти. На какво се основават отношенията ви с тях? Ваимна ли е ползата от това общуване?

Аз съм щастлива, че професията ми позволява да общувам непрекъснато с млади хора. Тяхната страст и увлечение към новостите поддържа интелектуалното любопитство на хората от моето поколение към информационните технологии. Не считам, че основната ми задача е да ги науча да работят с новите технологии – за това има инженери и толкова много търговски фирми от Запад, които продават технологии. Искам да разбират процесите, които протичат в информационната сфера и да използват технологиите като средство, което те, именно те, да пълнят със съдържание. Винаги съм им казвала, че искам те да бъдат не само ползватели на готови информационни продукти, а създатели на такива.

С какво ви възхищават и какво не одобрявате у съвременните студенти и млади хора?

Възхищават ме младите хора с тяхната любознателност и устрем към новото. Тревожа се, че увлечението им по технологиите измества стремежа им към размисъл, а от там – към знание. Тревожа се, че за мнозина от тях е все по-трудно да изразяват в писмена форма мислите си. Разбира се, не може да се говори за младите хора изобщо. Сред тях, както и навсякъде, има и блестящи улове, и посредствени.

Най-хубавият момент в живота ви?

Трудно е да определи човек кой е най-хубавият миг от живота му. Това е Фаустовски въпрос. Най-разтърсващият за мене беше раждането на сина ми.

А най-тежките мигове?

Най-тежките мигове са свързани със загубата на близки хора.

Какво предизвиква у вас най-приятни чувства и удовлетвореност?

Удовлетворена се чувствам, когато съм свършила някаква работа, на която съм отделила много време и сили.

Има ли нещо, за което не бихте искали да си спомняте, голямото ви разочарование?

О, има много неща, за които не искам да си спомням. Затова и не искам да говоря за тях.

Кое е качеството, което най-много цените?

Няма едно-единствено качество, което да ценя най-много. Привличат ме интелигентността, чувството за хумор, прекланям се пред добротата и състраданието, уважавам почтеността и отстояване на човешкото достойнство.

Най-отблъскващото човешко качество?

Не понасям злостта, просташината и подлостта, не харесвам подмазвачеството и кариеризма.

Човешката ценност, която ще се съхрани във времето?

Любовта в християнския смисъл.

Какво най-силно може да ви стимулира? Какво може да ви отчае?

Интелектуалното общуване. Много неща са в състояние да ме отчаят, но мисля, че човек е силен, ако има воля да преодолее отчаянието.

Вашата най-голяма надежда и сил-

но желание?

Най-голямата ми надежда е България да преодолее кризата, в която се намира, и да се превърне в добър дом за нашите деца. В професионален план бих искала българските библиотеки да се превърнат в истински съвременни центрове за култура и знания.

Личността, която най-много уважавате? Писателят, към който обичате да се връщате?

Уважавам много личности, харесвам много писатели. Не бих искала да посоча само едно име.

Музиката, която винаги бихте слушали?

Музиката, която предпочитам, е симфоничната. Винаги бих слушала цигулковия концерт на Бетховен в ре минор.

Най-любимото ви занимание и най-приятното ви развлечение?

Любимото ми занимание е четенето, най-приятното ми развлечение са пътешествията.

Какво ще пожелаете на колегите от библиотечно-информационната общност и младите хора, които ще се посветят на библиотечното дело?

Пожеланието ми към колегите от библиотечно-информационната общност е да обичат професията си и да ѝ се посветят изцяло. Само тогава ще се чувстват удовлетворени от това, което вършат и само тогава ще бъдат полезни и за себе си и за обществото.

А вашето послание към всички, които са дали и дават своя принос за 50-годишния юбилей на сп. „Библиотека“?

Пожелавам на списанието дълъг живот и да се превърне в притегателен център за всички, които обичат библиотеките, книгите и четенето.

КНИЖНИЯТ ПАЗАР И БИБЛИОТЕКИТЕ: ПОДХОДЪТ В РУСИЯ

ЮЛИЯ САВОВА

Съвременната ситуация предлага нови, изключително благоприятни възможности за взаимодействие между основните участници на книжния пазар и библиотеките, или казано по-общо, между участниците в книжния сектор.

С навлизането на новите информационни технологии в работата на библиотеките, с все по-разширеното използване на Интернет в библиотечната практика се появяват и нови теми за обсъждане между издателствата, книготърговските организации и библиотеки. Оформя се доста широк кръг от общи проблеми и се увеличава взаимната заинтересованост от тяхното решаване. Затова в днешния момент очертаването на общите направления на развитие и разглеждането на новите възможности за сътрудничество е особено важно.

Световната практика показва, че върху оформянето на книгоиздателската система на една страна влияят много и различни фактори. Сред тези фактори библиотеките заемат основно място. Това е така, тъй като те са най-добре организирани купувачи на книжния пазар, които са ориентирани не само към книжовните новости и бестселърите. По тази, а и по други причини, някои от които ще бъдат споменати по-надолу, е необходимо състес-

твуването на система в която издателските, книгоразпространителските и библиотечните информационни технологии да бъдат съвместими помежду си. Такъв подход би играл положителна роля в създаването на система за перспективна библиографска информация за планираната да излезе издателска продукция. Ролята на съвременните информационно-издателски технологии би могла да бъде изключително голяма при повишаване оперативността на каталогизационните процеси в библиотеките, както и в развитието на информационните им ресурси. Разбира се, всички тези въпроси трябва да се решават задължително в сътрудничество с книготърговските организации.

Тъй като по-надолу се разглежда подходът в Русия, трябва да се спомене, че в края на XX и началото на XXI в. там се отчита, че библиотеките осъществяват библиографската обработка на получените книги почти винаги самостоятелно, тъй като създаватите от РКП (Российская книжная палата) и РГБ (Российская государственная библиотека) библиографски записи се получават с огромно закъснение. Създадените центрове за корпоративна (кооперирана) каталогизация засега също не решават проблема(3).

За оптимален се приема вариантът

библиотеките да получават изданията с готово библиографско описание. Затова е необходимо в процеса на създаване на библиографското описание да бъдат включени и издателствата(3).

В тази ситуация е нужно формализирането на електронния обмен на данни между различните търговски системи на издатели и книгоразпространители да бъде обсъдено и съобразено с действащите в библиотечната област стандарти.

За решаването на всички тези проблеми в новата общественно-политическа и икономическа ситуация в Русия се работи още от началото на 90-те години на XX век. Особено успешна е работата през последните няколко години. От голямо значение в случая е променената в международен аспект ситуация (нови принципи, нови формати), както и резултатите от упоритата научно-изследователска работа и натрупания през годините практически опит, довели до консолидирането на усилията на основните участници в книжния сектор.

В България тези проблеми са напълно осъзнати. Тук трябва да се подчертае основната роля на Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ в лицето на Центъра за национална библиография по отношение интеграцията на националния книжен сектор(9). През 1997 г. излезе пилотният брой на българския „Books in print“ (BIP). За съжаление нямаше следващо издание. Успех е ежегодното издаване на „Справочник с адреси на книгоиздателства, редакции, печатници и книжарници“, който също е дело на Народната библиотека. Не бива да се пропус-

ка и работата на ISBN и ISSN агенциите. Независимо от разбирането на проблемите обаче, големи успехи във взаимодействието на отделните участници (субекти) в книжния сектор у нас не съществуват. Затова внимателното изучаване на руския подход по този проблем би могло да ни бъде полезно. Работата по такъв изключително амбициозен проект в началото на XXI век, какъвто е създаването на „Обща информационна платформа за развитието на издателското, книготърговското и библиотечното дело в Русия“ е уникално явление, което няма аналози в световната практика. По думите на ръководителя на творческия колектив, работещ върху комплекс от научно-изследователски и експериментални разработки в това направление Я. Л. Шрайберг, главното в случая е, че издатели, книжари, библиотекари и държавни чиновници са седнали на една маса и принципно са успели да се договорят за необходимостта от сътрудничество, което да повиши ефективността от технологичното и информационно взаимодействие между всички субекти на книжния пазар(11). Сътрудничество, както в името на техните собствени интереси, така също и на тези на ползвателите (читателите). В случая имаме изключително явление, тъй като участниците в книжния пазар не договарят търговски проекти или ценова политика, а стандарти и технологии, успявайки при това да постигнат сериозни резултати. Като крайна цел в случая се определя създаването на единна информационно-технологична магистрала в съвременната компютърно-комуникационна среда.

В основата на работата по такъв амбициозен проект са определени следните изследователски и експериментални задачи, обединени в 4 блока:

1. Разработване на универсален стандарт за библиографско описание (БО) на книжната продукция, предназначен за издателско-книгоразпространителския отрасъл, който да е приемлив и за библиотеките.

2. Разработване на формат и технология за информационно взаимодействие между всички субекти на книжния пазар.

3. Разработване на класификационни схеми на печатната продукция.

4. Разработване на технология за създаване и функциониране на електронен библиографски депозитарий на националната печатна продукция.

Разбирането на основните задачи и налягането на необходимостта да бъдат съединени в обща информационна платформа издателства, книготърговски организации и библиотеки довежда до създаването през май 2001 г. по предложение на Министерство по печата (Министерство по делам печати, телерадиовещания и средств массовых коммуникаций России) на Междуправителствена експертна комисия в състав на която влизат представители на различните области на книжния сектор. Председател е заместник-директорът на Държавната публична научно-техническа библиотека (ГПНТБ России) проф. д-р Яков Леонидович Шрайберг. Участвуват представители на Министерството по печата, на издателските и книгоразпространителските асоциации, представители на крупни книгоиздателски и книгоразпространител-

ски фирми. Комисията координира и направлява дейността на четирите работни групи, създадени въз основа на вече посочените основни изследователски и експериментални задачи (7,8).

Каква би следвало да бъде схемата на взаимодействие между трите субекта в книжния сектор? Съвсем проста, въпреки че звучи като утопия. Издателствата трябва да издават книгите си, задължително придружени с пълно библиографско описание и с индекс по УДК (Универсална десетична класификация), като най-добре е тази информация да бъде подадена предварително. Информацията се подава в електронен вид, при това във формат, удобен за всички участници в процеса. По такъв начин издадената книга ще бъде получена от книжарницата или склада, след като за нея вече съществува информация в собствените им базиданни. Особено важно е, че когато книгата се получава от дадена библиотека, тя няма да се обработва допълнително, тъй като вече има каталожен фиш и е снабдена с шифър.

За да бъде реализирана тази система за обединяване на трите основни участници в книжния сектор, задължително трябва да се отчита степента на заинтересованост на всеки един от тях.

Първото направление на разработките в началото се нарича „Стандарт за библиографско описание на печатната продукция“ и влиза в дейността на Работна група №1 (РГ №1). Както се разбира, работата на тази група е най-успешна. Разработен е документ „Стандартен библиографски запис. Кратко ръководство за съставяне“ („Стандартная библиографическая запись. Крат-

кое руководство по составлению“)(1). Това е по-точното наименование в сравнение с първоначалната формулировка, тъй като ръководството е квинтесенция на много руски и чужди стандарти, а не подготовка на нов национален или отраслови стандарт. Последното би заело много повече време, а и не е необходимо. Особено положителен в случая е натрупаният опит за съвместна работа между представители на различни ведомства – РКП (Российская книжная палата), водещите библиотеки в страната, издателства, книготърговски организации, учебни заведения. Все пак водещата роля принадлежи на РКП. Ръководител на групата е зам. ген. директор на РКП А.А. Джиго, а сред членовете ѝ са едни от водещите в момента библиографи на Русия – К. М. Сухоруков, С. Ю. Калинин и др.

Ръководството е максимално опростено и ориентирано към всекидневната практическа дейност. Отчетени са международните тенденции. Документът би могъл да играе положителна роля при упражняване правото на гражданите за достъп до информация и при защита правата на потребителите. Той способства да бъдат изпълнени от страна на Русия на задълженията и по отношение програмите на IFLA, сред които UAP (Всеобща достъпност на изданията) и UBCIM (УБК/Международен формат MARK). Всъщност това е пътя на информационно развитите страни, на първо място англосаксонските, където акцентът е поставен върху максимално опростения и еднообразен библиографски запис, съставен в съответствие с „Англо-американските правила за каталогизация“.

Става ясно, че за пръв път в руската практика, в рамките на един документ, е представено методическото обезпечаване на цялата технологична верига на подготовката и разпространението на библиографска информация за изданията, както в книжна, така и в машиночитаема форма: редна дума; съставяне на БО; подготвяне на анотация; систематизация на изданието; представяне на библиографски запис в машиночитаемите формати RUSMARK и ONIX. Последното се налага, тъй като в книжния бизнес комуникативният I формат ONIX получава все по-голямо разпространение. Поради това се признава за по-целесъобразно ONIX да бъде използван за издателско-книготърговски цели; а RUSMARK за библиографски. С цел осигуряване възможност за конвертиране в ръководството е представена съпоставителна таблица.

Работна група № 2 (РГ № 2) се занимава с разработване на „Стандарт за електронен обмен на данните“. Като такъв засега се налага споменатия вече ONIX. Това е така, тъй като в съвременното Интернет-пространство и на книжния пазар в частност назряват сериозни изменения в справочно-информационното обслужване на ползвателите. Последните все повече се интересуват не само от библиографската информация, необходима за идентифицирането на изданията, но и от търговските и други подобни небиблиографски сведения. Именно поради това много международни комуникативни формати за обмен на данни вече включват реферати, биографии, препратки към Интернет-адреси, реклама, сведения за

правата, цената и т.н. Форматът ONIX все повече изтласква MARK форматите от книготърговията, въпреки че вече съществуват успешни разработки за конвертиране от UNIMARK и MARK 21 в ONIX.

Тук следва да се отвори скоба. Знаем, че групата EDI_{EUR} с поддръжката на европейските федерации на издатели, книжари и библиотечни работници създава формата ONIX, който е базиран върху XML(13). Според някои западни специалисти, това е „безпрецедентно усилие от страна на издателите да формализират библиографските данни“(14). Основното желание е да се създадат добри възможности за осъществяване на EDI (Electronic Data Interchange) в областта на електронната търговия с книги. EDI съвсем не е нова концепция. Появява се още през 70-те години на миналия век в страните от Северна Америка. Основава се върху принципа на еднократното въвеждане на данните и тяхната по-нататъшна обработка, а така също и на разпространението им единствено и само в електронен вид. Позволява да се увеличи ефективността и скоростта при обработването на електронните документи. Това от своя страна увеличава конкурентноспособността на съответната организация. В началото се използва в транспортния сектор, по-късно в автомобилната промишленост, след това и във фармацевтичната. Може да се каже, че сравнително неотдавна EDI навлезе в работата на издатели, книготърговци и разбира се, библиотеки. Препоръките EDI_{EUR} регламентират взаимоотношенията и взаимодействието между издатели, книготърговци и

библиотеки(3). Трябва обаче да се подчертае, че основните разработки и анализи, направили възможно създаването на формата ONIX, са проведени не къде да е, а в рамките на IFLA във връзка с функционалните спецификации на библиографските записи (Functional Requirement for Bibliographic Records) с цел създаването на възможности за разширяване границите на сегашния ISBD (International Standard Bibliographic Description)(14). Доминик Лахари (Dominique Lahary) изказва интересната мисъл, че информатизацията навлиза в библиотеките, а оттук и в съзнанието на библиотекарите, чрез културата на форматите. Форматът обаче е важен преди всичко за информационния обмен(15). Проблемът е, че библиотечните формати никога не са привличали вниманието на специалистите извън библиотечната професия. Времето на стандартите, присъщи само на една професия, обаче вече отминава. Новите стандарти са международни и обединяват различни сектори и професионални области. По тази причина цикълът на експанзия на MARK форматите вече е към своя край(14). Това в никакъв случай обаче не следва да се възприема като война между форматите, а възможност за взаимодействие между основните участници в книжния сектор и „присъединяване на библиотеките към другата част на света“(14). Или както се изразява Алън Данскин (Alan Danskin): „библиографският апартейд може да бъде заменен с библиографски континиум“, обхващаш цялата верига в областта на книжния сектор(12). И би било непростимо, ако през следващи-

те години основните участници в книжния сектор не се обединят и пропуснат тази възможност.

Отворих тази скоба, за да засегна, макар и бегло актуалността на разглеждания проект. Защото, както вече беше подчертано, Русия е единствената държава, в която се работи по такъв проект.

РГ № 2 се занимава и с разработването на модел на бизнес-процесите на книжния пазар и създаване на схема за търговски съобщения.

Работна група № 3 (РП № 3) осъществява разработката на „Класификационна схема за книжното дело“. Въпросът за класификационната схема, както за формата, също се оказва спорен. Става ясно, че отношението на библиотекарите, издателите и книжарите към УДК, като обединяваща всички субекти на книжния пазар класификация, е диаметрално противоположно(5,10). Налага се мнение, че УДК е подходяща за систематизация на книги, когато те се разглеждат като информационни документи, а не като стока. Решено е да се използват 2 класификационни схеми едновременно – УДК и книготърговска класификация. Проблемът е, че много от по-големите фирми в Русия работят по собствени класификационни схеми. Налице е конфликт между теория и практика, между планове и факти.

Работна група № 4 (РП № 4) се занимава с „Разработване на национален електронен депозитарий на печатната продукция“. Приема се за най-рационално задачата да бъде разделена на 2 части: получаване и обработка на предварителната (изпреварваща) каталоги-

зация в електронен вид и създаване на депозитарий на електронните копия на пълнотекстовите издания. Както се разбира, първата част може да се изпълнява много успешно на базата на ресурсите на РКП, където съществува възможност за изграждането на завършена технологична верига за обработка и коригиране на данните за каталогизация в изданието (CIP), постъпващо от издателите, въвеждането на тези сведения в руския ВІР и други издания с перспективна библиографска информация и накрая сверяване на предварителната информация с фактическите данни след получаването на депозитния екземпляр(6). Целта е да бъде обезпечено еднократно и изпреварващо въвеждане на информация в системата на НБ, със следващо коригиране и „обогатяване“ с други данни за взаимноизгодно използване от издатели, библиотекарите и библиографи. Такава система може да бъде изключително полезна в борбата с книжното „пиратство“ и „информационния шум“, възникващи заради неверни имена, заглавия на книги, ISBN и т.н.

По отношение на втората част на депозитария – пълнотекстовите версии, се счита, че в настоящия момент в Русия липсват финансови възможности за създаване на такава система, но важно е отсъствието на заинтересованост от страна на повечето издатели. А от думите на ръководителите на проекта става ясно, че без такава заинтересованост в съвременните пазарни условия никакви изследователски разработки нямат значение.

Общата информационна платформа за развитието на издателското, книго-

търговското и библиотечното дело в Русия (Единная информационная платформа развития издательского, книготоргового и библиотечного дела) е безспорно изключително актуален проект. Правят впечатление бързата реакция на променящите се реалности, сериозната научно-изследователска работа, качеството на която показва големи възможности и ресурси, както и огромното желание информацията за руската книжнина да заеме полагащото и се място в новото информационно пространство. В случая накратко беше представен първият етап на проекта, който може да се нарече теоретичен. Проектът се финансира от МПТР* и е под егидата на НИЦ „Економика“. На базата на резултатите от дейността на отделните работни групи през 2002 г. се преминава към втория етап от проекта – практическия(4). Т.е. преминава се от теория към практика. През последната година в руския професионален печат излязоха различни материали по тези въпроси. Тази част ще бъде предмет на отделна публикация и в случая няма да бъде разглеждана.

Дори в епохата на глобализация няма модели, които могат механично да се пренасят от една страна в друга. Видяхме, че системата VIP, която е изключително добре разработена и проверена в страните с развити пазари, у нас засега не можа да се наложи. Докато в Русия и в други бивши социалистически страни функционира и се развива успешно. Безспорно, всичко опира до специфичните условия, историческото развитие, традициите и необходимостта да се полагат собствени

усилия при прилагането на чужди модели, дори ако последните са изключителни.

Правилното взаимодействие между основните участници на книжния пазар и библиотеките е от особено значение днес. В този смисъл съществуването на специалности „Библиотечнознание и библиография“ и „Книгоиздаване и книгоразпространение“ в рамките на едно учебно заведение, в случая Колежа по библиотечнознание и информационни технологии (КБИТ), може да бъде много ценно. Ако към тези специалности, които на практика обхващат трите основни субекта в книжния сектор, прибавим и съществуването на специалност „Информационни технологии“, то може да се каже, че ситуацията е много благоприятна. Това се изразява в добрите възможности за професионална и изследователска дейност по въпросите на сътрудничеството между основните отрасли на книжния сектор в условията на автоматизация на информационните процеси.

Поуките от руския подход по отношение взаимодействието между основните участници в книжния сектор са много. Явно, интересът е голям, тъй като за разлика от много научно-изследователски разработки, тази започва да дава бързи и главното реални практически резултати(2).

Естествено, нито универсалната десетична класификация (УДК), нито формата ONIX, нито библиографският запис или електронният депозитарий са неизменни, т.е. създадени веднъж завинаги. Напротив! Всички тези елементи на информационното обслуж-

ване на книжния пазар трябва постоянно да се развиват и усъвършенстват в съответствие с теоретичните и практически изисквания на книгоиздателската, книгоразпространителската и библиотечната теория и практика. И точно тук библиотеките и библиотечната общност имат своето място. Може би, това е главната поука на руския модел на взаимодействие между основните участници в книжния сектор.

Бележка

*Министерство на печата, телевизионните и радиопредавания и средствата за масова комуникация на Руската федерация. Федерален орган на изпълнителната власт, който осигурява разработване и реализация на държавната политика по отношение на средствата за масова информация и масовите комуникации, телевизионните и радиопредавания, печата, издателската и полиграфическа дейност, регулирането на производството и разпространението на аудио и видео продукции, включително регистрация и лицензиране в тези области. – Бел. ред.

Литература

1. Джиго, А. А. и др. Новое руководство по составлению библиографической записи // А. А. Джиго, К. М. Сухоруков, С. Ю. Калинин // Библиография, 2002, №2, 35–45.
2. Дмитриев, К. М. Новые информационные технологии для книжной отрасли // Библиография, 2002, №5, 89–92.
3. Иванов, В. С. Перспективная модель экономического и информатизационного взаимодействия библиотек с российскими издательствами: система сводного тематического планирования выпуска издательской продукции в России // Научные и технические библиотеки, 2001, №1, 65–71.
4. Информационная платформа: от слов к делу // Книжное дело, 2002, №2, (46), с. 23.
5. Новая классификация // Книжное дело, 2002, №1 (45), 8–9.
6. Ногина, Е. Б. „Книги в производстве“ – новый проект Российской книжной палаты // Библиография, 2003, №4, 13–15.
7. Сухоруков, К. М. Ершовский ЛИБКОМ: итоги и перспективы // Библиотековедение, 2002, №2, 53–58.
8. Сухоруков, К. М. ЛИБКОМ по популярности – почти ЛЕНКОМ // Библиография, 2002, №1, с. 119–123.
9. Тотоманова, Антоанета. Националната библиография на България: състояние, проблеми, тенденции на развитие. – В: Българска библиография 1852–2002. Юбилеен сборник. Велико Търново, 2002, 81–97.
10. УДК: споры продолжаются // Книжное дело, 2001, №4(44), с. 23.
11. Шрайберг, Я. Л. Издатели, книгоразпространители и библиотеки: преодоление первого барьера по пути к единой информационной магистрали // HTTP: //www.gpntb.ru/crimea2002
12. Danskin, Alan. UNIMARK, ONIX and the future, 67th IFLA Council and General Conference, 2001: <http://www.ifla.org/ifla67/papres/088-188e.pdf>
13. Green, Brian. ONIX: une nouvelle norme d'information sur les produits, 67th IFLA Council and General Conference, 2001, <http://www.ifla.org/ifla67/papres/011-188f.pdf>
14. Lahary, Dominique. Informatique et bibliothèques: Vers de banalisation des outils? // В В Ф, 2002, n°1, p. 50–67.
15. Raccar, Philippe et al. Formats! Formats! ou De l'interet de savoir de quoi on parle / Philippe Raccar, Dominique Lahary // Bulletin d'information de l'ABF, 1994, n°163.

КНИГОИЗДАТЕЛЯТ ИВАН КОЮМДЖИЕВ

ПЕТЪР ПАРИЖКОВ

„Това не беше, разбира се, „Невски проспект“, нито „Шан-з-Елизе“, не беше „Унтер ден Линден“, нито кой да е друг знаменит булевард в някой от големите световни центрове... Няколко метра от завоя, като се тръгне към изток, по десния тротоар беше голямото заведение – аперитив, ресторант и кафене „Алказар“... Съсед на „Алказар“ откъм източната страна беше големият магазин-склад за училищни пособия, издателство и книжарница на старата къща „Христо Г. Данов“ от Пловдив. Фирмата продължаваше традицията на своя основател и тук се издаваха тежките съчинения по българска политическа и културна история от рода на Иречковия Д н е в н и к. По-късно в здание-то, построено на съседното място, се настани старата „френска книжарница“ на Карасо, дето можеше да се купи или изпише всяка новоизлязла френска книга. На отвъдната страна, току до гиздавата и блестяща като златна играчка църквица на руската легация, се откри и друга книжарница, италианската... Забележително е, че повечето от магазините на булеварда бяха книжарници: така до френската книжарница беше „Печатное дело“, книжарница на руски бежанци (тя просъществува до 1940 г.), в която се намираха не само дореволюционни и емигрантски руски издания, но и по някоя съветска книга или вестник. До „Печатное дело“ беше издателството и книжарницата на Иван Коюмджиев, дето беше винаги

оживено от разгорещени спорове между някои столични интелектуалци, които се събираха там, и особено между трудово-борческите писатели“ (1).

Така в своите спомени „Път през годините“ писателят Константин Константинов рисува картината на булевард „Цар Освободител“ в София – средище на културния живот в столицата в годините след Първата световна война главно с многобройните книжарници, разположени от двете му страни. Сред тях свое място заема книгоиздателството и книжарницата на Иван Коюмджиев. Как той стига до престижния булевард?

Иван Симеонов Коюмджиев (I.V. 1900–15.V.1989) е роден в Търново в занаятчийско семейство. Тук завършва гимназиално образование. После учи философия и педагогика в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. След деветоюнския преврат през 1923 г. редактира в. „Свобода“ (1923–1926). Тогава у младия Коюмджиев узрява идеята да се захване с издателска и книжарска дейност. Основаното от него в 1924 г. кооперативно издателство „Посредник“ няма дълъг живот. Ето защо през 1926 г. той създава свое самостоятелно книгоиздателство „Иван Коюмджиев и сие“, което развива дейност до 1948 г. То оставя името му в летописите на българската книга.

В началото, докато закрепне и завоюва място в издателския свят, той отпечатва предимно приказки, детско-

юношески и приключенски книги – серия романи от Майн Рид в 30 тома, пълно събрание на приказките на Братя Грим, книги на Ж. Верн, М. Твен, Ф. Купър, Е. Салгари, Р. Киплинг, Карл Май и др. За пръв път Коюмджиев издава у нас преводна съветска литература за деца от С. Я. Маршак, К. Ив. Чуковски, М. М. Пришвин, А. Р. Беляев и др. Самият той превежда творби от чуждестранната литература. През 1927 г. в негов превод излиза „Малката кибритопродавачка и други разкази“ от Х. К. Андерсен като № 7 от „Юношеската библиотека“. За децата печата поредицата „Златни зрънца“ с избрани приказки на народите.

Най-значително дело на Иван Коюмджиев са многобройните издания на чуждестранни и български класици и съвременни писатели – „Комедии“ (1931) от Ж. Б. П. Молиер, „Щурецът на огнището“ (1928) от Ч. Дикенз, „Ревизор“ (1941) от Н. В. Гогол, „Идиот“ (1927) от Ф. М. Достоевски, „Първобитен звяр“ (1934) и други творби на Дж. Лондон, „Поemi“ (1935) от Е. Верхарн, „Стихотворения“ (1934) от Хр. Ботев, „Българи от старо време“ (1936, 2 изд. 1938, 3 изд. 1941) от Л. Каравелов, „Победни песни“ (3 изд. 1940) и „Игра над бездни“ (1941) от К. Христов, „Хороводец Патаран“ (1936) от А. Разцветников, „История на изкуството“ (т. I, 1943) от Н. Райнов и др.

Иван Коюмджиев издава също „Трудово-спътническата литература. Есета и статии върху съвременните литературни насоки“ (1933) и „Ляво поколение“ (1934) от критика Иван Мешев.

Издателят е в близки приятелски

отношения с Г. П. Стаматов, К. Константинов и А. Каралийчев, познава се и с Й. Йовков и Елин Пелин. Те са от кръга на столичните интелектуалци, които водят разгорещени спорове в неговата книжарница, както свидетелствува авторът на „Път през годините“. Самият Коюмджиев опитва перото си в природонаучни съчинения – автор е на книги за Индия и Тибет от библиотеката „По света“ и на „Разкази за вълка“ от поредицата „Четиво по природознание“.

И той по стара традиция съчетава издателската и книжарската дейност в едно. В книжарницата си на оживения столичен булевард „Цар Освободител“ предлага свои издания. В прекия досег с клиентите проучва техните интереси и предпочитания и въз основа на тях гради издателската си политика. Служи си с проверени критерии и „затуй – по неговите думи – отказваме книги, които биха ни донесли изгоди, но които не са във връзка с програмата на издаването ни, и от опит съм се убедил, че всяко отклонение от този план е донасяло вреда, а не полза“⁽²⁾. Това заявява той в интервю пред в. „Литературен глас“ по повод Деня на българската книга през 1935 г. Тогава времето е неблагоприятно за книжарството. „За жалост – продължава Коюмджиев – за разпространението на книгата в България се прави малко. У нас то става или по традиционните методи, тъй както се е правило преди двадесет години, или не се прави абсолютно нищо. Чака се обикновено публикацията сама да дойде да потърси книгата и тук е най-слабото място на българската книга“⁽³⁾.

Десетилетия по-късно в своите спомени той отново се връща към трудностите в книгоиздаването и търговията с книги. Започва своята дейност отначало с жена си. Сами превеждат книгите, сами ги набират, коригират, а след отпечатването сгъват колите и ги подшиват. Това продължава години. „Нашият капитал – твърди Коюмджиев – бяха знанията ни, младостта ни, многочасовият всекидневен труд и любовта ни към книгата“ (4). По-нататък разказва за извънредно големите усилия, които изисква разпространението на българската книга: „Продажбата на книгите в книжарниците вървеше много бавно. Книжарите по правило ги получаваха на консигнация и се отчитаха веднъж в годината за продаденото. Но и тези малки суми се събираха крайно трудно“ (5).

Трънлив е пътят на българската книга. Дори и първите издадени сборници на Йордан Йовков „Разкази“ (т. I и II, 1917–1918) и „Жетварят“ (1920) – сочи Коюмджиев – с години стоят по книжарските рафтове непродадени.

Същевременно много малко са книжарите, които обичат и ценят книгата и умеят да я предложат на купувача. За това се изисква на първо място широк духовен хоризонт, добро познаване на българската и световната литература – както класическата, така и съвременната. Несъмнено такива способности притежава сам Иван Коюмджиев, превърнал книжарницата си в центъра на София в своеобразен интелектуален клуб. Трябва да му отдадем дължимото заради неговия принос в издаването и разпространението на българската книга в трудните условия между двете световни войни.

Бележки

1. **Константинов, К.** Път през годините. 2. част. С., 1962, с. 7, 15, 18-19.
2. Вж. **Литературен глас**, год. VII, бр. 272, 24 апр. 1935.
3. Пак там.
4. **Коюмджиев, И.** Как се книгоиздаваше някога. - **Литературен фронт**, год. XXXIII, бр. 8, 24 февр. 1977.
5. Пак там.

ПЪРВА МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ „БИБЛИОТЕКАТА И ЖЕНАТА“

ВЕЧЕР НА БЪЛГАРСКАТА И ИРАНСКАТА ЖЕНСКА ПОЕЗИЯ

ДЕНИЦА КРЪСТЕВА

На 25 и 26 септември 2003 г. в София (хотел „Родина“) се проведе за Международната научна конференция „Библиотеката и жената“. Тя бе организирана от Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, със съдействието на Фондация „Отворено общество“, като научен ръководител бе проф. дфн Боряна Христова – директор на Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“.

Конференцията бе част от реализацията на съвместния проект на Народната библиотека и Фондация „Отворено общество“ за културно сътрудничество с Ислямска Република Иран „Мост между цивилизациите“.

В конференцията взеха участие пет библиотечни специалистки от Ислямска Република Иран, както и директорът на Иранската национална библиотека, библиотечни специалисти от Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, Народна библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив, учени и преподаватели от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и Колежа по библиотекознание и информационни технологии в София.

Конференцията бе открита от проф. дфн Боряна Христова и от доц. д-р Райна Гаврилова, изпълнителен директор на Фондация „Отворено общес-

тво“. Приветствие към участниците в конференцията поднесоха г-жа Камелия Касабова – зам.-председател на Народно събрание, г-жа Даринка Станчева – депутат от парламентарната група на НДСВ и член на Комисията по културата в Народното събрание, както и д-р Мохаммад-Казем Мусави Боджнурди – директор на Иранската национална библиотека, председател на Държавния архив и съветник на президента по въпросите на културата.

Конференцията се превърна в средище за обсъждане на идеи, свързани с развитието на различни аспекти от дейността на библиотеките и по-специално работата на жените в тях като фактор, довел до феминизирането на професията в България и по света, и до съществени промени при развитието им, както и при развитието на други културни институции и професионални организации, в които жените имат водеща роля.

Основните доклади бяха: „Библиотеките и жената в България“ (проф. дфн Боряна Христова) и „Библиотеките и жените в Иран“ (Малихе Карбасиян). От тези доклади стана ясно, че и в двете страни има близки проблеми, свързани с феминизирането на библиотечната професия. От изнесените редица

статистически данни пролича, че в посттоталитарните общества това феминизиране е особено силно изразено. Определянето на библиотечната професия като „женска“ я прави в определени случаи непрестижна, неинтересна, „второстепенна“ професия, която е и ниско заплатена.

Сред другите доклади се откриха: „Книгите като информационна основа за връзките между цивилизациите“ (д-р Мохаммад-Казем Мусави Боджнурди); „Жените и „демократичният“ литературен пазар в България“ (проф. Милена Кирова); „Женските“ професии и мъжката доминация“ (доц. Красимира Даскалова); „Библиотечната професия и нейните проблеми“ (доц. Александър Димчев и н.с. Мария Капитанова).

Специално внимание бе отделено на проблема за жените на ръководни постове в културните институти и пречките, които те трябва да преодоляват: „Жените-библиотекарки, мъжете-директори“ (ст.н.с д-р Радка Колева); „Ролята на жената-библиотекар като мениджър“ (н.с. Анета Дончева); „Ролята на жената в развитието на професионалните организации (по примера на Съюза на библиотечните и информационни работници)“ (н.с. Ваня Грашкина); „Възможностите за професионална реализация в една „феминизирана“ професия“ (ст.н.с. д-р Елена Янакиева).

В отделна сесия бяха представени редица специфични дейности в професионалната подготовка на съвременните библиотечни специалистки, които се считат за по-подходящи за жени както в България, така и в Иран: ро-

лята на жените като библиографи („Библиограф мъжка или женска професия“, н.с. Антоанета Тотоманова); „Дейността на жените библиотекарки в Дружеството за просвета и възпитание на деца и юноши в Иран“ (Мехр-наз Ямини), както и по-добрите комуникативни умения на жените като библиотекарки („Първа крачка“, Разие Немази).

За българските участници интерес представляваха темите на колегите от Иранската национална библиотека, които представиха за първи път пред българска аудитория съвременното състояние на библиотеките в Иран, както и ролята на жените за опазването на техните богатства: „Ролята на жените в специалния отдел на националните документи в Организацията на историческите документи в Националната библиотека на Иран“ (Фатеме Казиха).

Представени бяха и доклади, които разглеждат проблеми в исторически аспект: жената като дарителка („За интереса към книгата, проявяван от жената-мюсюлманка на Балканите през османския период“, ст.н.с д-р Стоянка Кендерова), като основателка на библиотеки („Две известни жени в частните библиотеки на Иран“, д-р Естерхам – ос-Садат Хосейни Шокрави), като библиограф („Българката и библиографията (исторически дискурс)“, доц. д-р Донка Правдомирова), както и като дискриминирана от мъжете в миналото по отношение достъпа до образование и библиотеките („Църковни представи за образованието на българката през XVIII век“, Деница Кръстева); „Жената и

библиотеката – поглед през Вирджиния Улф“ (доц. д-р Миглена Николчина).

При закриването на конференцията бяха изказани високи оценки за нейната организация и протичане. Например, опитът да се скъса с клишираната представа за библиотекарята.

Разговорите на тема „Библиотека и жената“ прераснаха и в разговори за жената и книгата, за ролята на жената в културния и духовен живот на една страна и в тази посока бяха направени много интересни изводи.

Трябва да се подчертае, че конференция на подобна тема, с такова международно участие, е първа по рода си проява; важна крачка към амбициозната бъдеща задача наистина да бъде изграден мост между две цивилизации.

Организационният комитет на конференцията смята да издаде сборник с доклади, който ще бъде представен в Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“.

А на 7 ноември 2003 г. се проведе „Вечер на българската и иранската женска поезия“. Тя бе организирана от Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, със съдействието на Фондация „Отворено общество“.

Поетичната вечер бе вторият етап от реализацията на съвместния проект на Народната библиотека и Фондация „Отворено общество“ за културно сътрудничество с Ислямска Република Иран „Мост между цивилизациите“.

В поетичната вечер взеха участие три български и две ирански поетеси – Рада Панчовска, Мирела Иванова и Кристина Димитрова – от България, и Наргес Ахенгеран и Перване Неджати

– от Иран. За съжаление госпожа Фатеме Ракеи, известна иранска поетеса, в последния момент бе възпрепятствана да дойде в България и затова нейните стихове бяха прочетени от г-жа Наргес Ахенгеран.

Вечерта бе открита от проф. д-р Боряна Христова и от доц. д-р Райна Гаврилова. Поетично приветствие от иранска страна към участниците поднесе г-жа Наргес Ахенгеран.

Стиховете на шестте поетеси бяха прочетени на български език и на фарси. Българските творби бяха преведени на фарси от д-р Хаджар Фиюзи, а иранските бяха преведени на български език от г-жа Хатидже Бербер.

Желанието на организаторите беше поетесите да излизат една след друга да четат своите стихове първо на родния си език, а сред това в превод.

Първа своите стихове прочете Мирела Иванова. Публиката бе много впечатлена от експресивността на нейните стихове, които бяха специално посветени на жената: „Евристика“, „Дъждовен е юли“ и „Балада за една делова жена в годините на преход, която купи четири млечни баници от „Лучано“ и припадна на улица „Цар Иван Шишман“ пред смаяните очи на царските бодигардове, докато се опитваше да намести деветте си торби една в друга, без нищо да смачка, но така, че да станат поне пет или шест, за да и бъде по-лесно да ги носи и най-важното: да успее да се качи в трамвай № 14, обикновено претъпкан в този час на деня“.

След това г-жа Наргес Ахенгеран прочете стиховете на г-жа Фатеме Ракеи, една от най-известните съвременни

ирански поетеси и депутат в парламента на Иран: „Мечта“, „Остров“, „Като майка“ и „Цветен сън“.

Рада Панчовска прочете три свои творби: „Ритони“, което посвети на поетичната вечер, „Още едно стъпало“, посветено на Блага Димитрова и „Юлия Феликс“.

Най-младата участничка в поетичната вечер г-жа Наргес Ахенгеран прочете стиховете „Отдаденост“, „Едино-мислие“.

След нея най-младата българска поетеса Кристин Димитрова прочете две свои миниатюри: „Баща ти сега“, „10 без 5, 5 минути преди началото“ и великолепно стихотворение „Границата“.

Точка на поетичната вечер постави г-жа Перване Неджати, която впечатли публиката със своето прочувствено изпълнение на фарси на „Дълги години отлетели без теб“, „Зависимости на любовта“, „Когато не си влюбен“ и „Древен огън“.

След края на вечерта българските и иранските поетеси обмениха свои мисли относно творческия процес, символите в двете поетически традиции, ролята на жената в културния и духовен живот на двете страни, както и възможностите за други подобни международни срещи на жени-поетеси, които да подпомогнат създаването на културните връзки между двете страни.

Прочетените стихове ще бъдат издадени в отделна стихосбирка на български и фарси.

КРИСТИН ДИМИТРОВА

Баща ти сега

*Баща ти сега
е на достатъчно разстояние. Той е
стар и бере лилии в едно безкрайно
поле
и след всяко откъснато цвете
се извинява: „Не знаех,
не знаех, че и това ще боли“.
Не, не бере лилии,
а макове. И те се разтичат
по пръстите му.*

ФАТЕМЕ РАКЕИ

Остров

*Сърцето ми е остров, ядосано на
морето
във вода, но сухо и жадно като
пустиня.
Какво лошо уединение! Мисля си
колко е разстоянието между мен
и рибите.*

БИОБИБЛИОГРАФИЯ ЗА ИМЕНИТИЯ УЧЕН ХРИСТО ТРЕНКОВ

ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА

Съвсем наскоро излезе от печат биобиблиографията за Христо Тренков – един от най-изявените представители на новата българска библиография, учен с авторитет у нас и в чужбина. И ако все пак споменът за него е жив сред хората, свързали професионалния си живот с него, впечатляващата му научна, а и практическа дейност е почти непозната за младото поколение библиотечни специалисти. В този смисъл появата на биобиблиографията е необходима, а начинът на реализирането ѝ – акт на висок професионализъм и прецизност, каквито Хр. Тренков заслужава и сам проявява през целия си живот. Съставители са доц. Н. Шуманова и Вера Тренкова, две утвърдени имена на библиографи в нашите професионални среди.

Кое прави тази библиография различна?

Ще се опитам да открия най-ценните ѝ качества, следвайки съдържанието ѝ.

Студията, написана от Н. Шуманова, представя цялостната дейност на Хр. Тренков. Посочени са редица биографични факти, разкриващи респектиращите му образование и професионална кариера, а изграждането му като библиограф – теоретик и практик, е поставено в контекста на развитието на новата българска библиография. Текстът има стойност на самостоятелно изследване, което акцентира върху онези етапи в развитието на българската библиография, както

институционално, така и концептуално, за което заслугите на Хр. Тренков са забележителни. Тези заслуги са фокусирани в няколко направления – справочно-библиографска работа, отрасловата и препоръчителната библиография, проблеми на текущата национална библиография и особено на аналитичната разработка на българския периодичен печат. Значими са и изследванията му в областта на историята на новата българска библиография (в биобиблиографията напр. е включена една много малко известна студия на Хр. Тренков, публикувана в сп. *Slavonic and East European review*, посветена на тези въпроси, за която съставителките откриват в архива му многобройни цитирания в авторитетни английски, американски и немски източници). Специално внимание е обърнато на интереса на Хр. Тренков към библиографското покритие на литературата, свързана с българската наука, на дейността му като референт, на изследванията му, свързани с книгоиздаването и научната информация. Като разкрива изчерпателно разностранната дейност на Хр. Тренков и изтъква справедливо заслугите му, авторката на студията предлага и собствения си, на места критичен прочит.

Колкото до изготвянето на самата биобиблиография, съставителите си поставят амбициозна задача – да издирят не само всички публикации в български и чужди източници и рецен-

зиите за тях, но и библиографските цитирания. Основната част от публикациите са намерени по библиографски източници, но е прегледана и цялата библиотековедска периодика от 1948 г. досега. Съставителките са имали и възможността да работят с личния архив на Хр. Тренков, като са ползвали съставените от него описания и отзивите за тях. По-голямата част от намерените публикации са прегледани *de visu*. Една малка част, главно цитирания и рецензии, публикувани в чужди източници, не са прегледани непосредствено, поради обективни причини. Те обаче основателно са включени в биобиблиографията, тъй като сведенията за тях са от личния архив на Хр. Тренков, а описанията им са пълни. Избраната методика на издирване на материалите гарантира и пълнотата на предлаганата библиография.

Най-трудното, но и най-ценното в изданието, е откриването и включването на цитирания на публикациите на Хр. Тренков. За всеки запознат с начините на издирване на цитирания е ясно, че библиографски това е невъзможно да се направи. Невъзможно е да бъдат открити и всички цитирания. Това, което е направено, е струва ми се максималното възможно и е един от първите опити в българската библиотековедска литература. Именно цитиранията, както отбелязват съставителките в обяснителните бележки, са „един от най-точните показатели за влияние, проникване и значимост на идеи“. Така всеки, който разгърне биобиблиографията, може да получи представа за авторитета на Хр. Тренков като учен. Избраното място на цитиранията – веднага след рецензиите за публика-

циите, допринася също за това.

Поради факта, че част от публикациите на Хр. Тренков са подписани с инициали, псевдоними или като анонимни, след библиографското описание уместно е посочен източникът, чрез който е уточнено авторството.

Интересно решение е намерено и при описанията на рецензиите без заглавия (каквито са повечето), като удачно е избрано и мястото им – след анотацията на публикациите. Цялата структура на указателя е съобразена с особеностите на включените публикации и е подчинена на възможностите за цялостно разкриване на съдържанието им (за това допринасят и подробните анотации).

Справочният апарат също предлага интересни решения – напр. в именния показалец са включени авторите, които го цитират, като със звездичка са означени номерата на публикациите на Хр. Тренков, цитирани от съответния автор. Показалецът на периодичните издания, в които е сътрудничил Хр. Тренков, предлага възможност за бързо откриване на публикациите му в съответните издания, но има и самостоятелно значение като списък, представящ публикационната му активност и разнообразие на интереси.

Не на последно място ми се иска да подчертая, че както структурата, така и помощният апарат са подчинени на интереса на ползвателя, а това е основната задача на всеки библиографски указател.

Оригиналните решения на съставителките и прецизното изпълнение правят от библиографския указател за Христо Тренков издание, каквото учен като него заслужава.

КНИГА ЗА МИНАЛОТО НА СМОЛСКО

ВИОЛЕТА БОЖИЛОВА

В краеведската литература неотдавна се появи ново ценно заглавие. Това е книгата на Петко Манчев „Изминалото на Смолско. Документи, предания, спомени“. Авторът – човек любознателен, с буден интелект – е извършил огромна събирателска дейност, за да достигне до ценни сведения за историята на родното си село и да ги предложи на читателя възможно най-изчерпателно. Написването на книгата е плод на многолетни усилия и се е превърнало в смисъл на живота му.

Известно е, че Смолско е сред най-активно действащите в Априлското въстание селища, а смоляни са едни от най-верните сподвижници на Бенковски. Затова централно място в изложението заемат събитията от Април 1876 г. Авторът, подтикван от родолюбието си, при едно свое пътуване до Истанбул посещава Аскери (Военния) музей, за да потърси реликви от въстанието. Там открива едно неизвестно дотогава въстаническо знаме. Разказът за приключенията му в Аскери музей е запомнящ се акцент.

Обект на засиленото авторско внимание са и военните действия през Руско-турската освободителна война 1877/78 г. Манчев е изследвал множество архиви, ръкописи, публикации, карти. В труда си той изнася редица факти и данни, неизвестни досега, възкресява събития и имена, неизвестни и позабравени. Такива

нови детайли са приносни и характеризират автора като добросъвестен хронист. Той е проследил дългата история на селото – от тракийските поселища по тези места, през идването на славяните, включването на тези земи в българската държава и т.н. По-подробно е разгледал епохата на Самуилова България, тъй като Смолско е било граничен пункт на източната ѝ граница. Неслучайно на корицата е изобразен цар Самуил на фона на карта на царството му.

Широко използвана литературна форма е персоналият – към почти всяка глава има отделни очерци за изтъкнати представители на дадената епоха или съответното разглеждане поприще. Така например, в главата за Априлското въстание са включени биографични очерци за въстаници, в „Учебното дело в Смолско“ – на просветни дейци и т.н. Някои глави изцяло представляват персоналии – „Смолешките дюлгери“, „Изявени смоляни“... Сред последните се открояват акад. Петър Динев, проф. Иван Леков, проф. Никола Бодуров и др.

Освен с усет за историческа правда, с точност и задълбоченост в изследователската дейност, Петко Манчев се изявява и като умел разказвач. Той поднася фактите живо и увлекателно, а хубавият образен език превръща краеведския труд в интересно четиво. Изложението е изпъстрено със снимков материал, карти, факсимиле-

та, текстове на народни песни, има дори един нотен текст. Полиграфичното оформление на спретнатото, елегантно томче привлича окото на читателя.

Значението на тази високопатриотична книга, представляваща първи том от двутомник, не се измерва само

в регионални стойности. Важността на събитията и личностите я издигат на общонародно равнище, доближават я до редица емблематични сходни книги. Монографии като „Из миналото на Смолско“ са насъщна необходимост и духовна опора за самочувствието на нашия народ.

Н О В И Н И

Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, Главното управление на архивите при Министерски съвет, Централният държавен архив, Държавен архив – София и Националният литературен музей организираха изложбата ... **ТАКЪВ ЧОВЕК СЪМ АЗ...**, посветена на 125-годишнината от рождението на проф. Александър Балабанов. Тя бе открита на 18 март т.г. в централното фоайе на Народната библиотека.

Ал. Балабанов (1879–1955) е роден в Щип. Учил е в българската гимназия в Солун и в класическата гимназия в София. Следвал е в Германия, където завършва висшето си образование в 1904 г. Бил е учител в I мъжка гимназия в София и известно време е драматург на Народния театър. Доцент и професор в Софийския университет от 1908 г. и ръководител на Катедрата „Класическа филология“.

Ал. Балабанов е много продуктивен автор. Сътрудничил е със стихове, статии и есета на сп. „Художник“ (1905–1909), редактирал е в. „Време“ и сп. „Архив на Министерството на народното просвещение“. Основател и редактор на първия в България литературен вестник „Развигор“ (1921) и на сп. „Прометей“. Той е широко известен и с изследванията си в областта на класическата литература. Неговата „История на класическата литература“ е преиздавана три пъти. Превел е от немски език Гьотевия „Фауст“ (1906) и от старогръцки „Басни“ на Езоп, „Характери“ на Теофраст, много трагедии на древни автори, като Есхил, Софокъл, Еврипид, комедии на Аристофан... За тази си активна преводаческа и преподавателска дейност е отличен със специалната награда на БАН в 1914 г. Той пръв обръща внимание на литературните качества на книгата на Захари Стоянов „Записки по българските въстания“. Близо половин век Ал. Балабанов изнася лекции и публикува много статии в периодичния печат, посветени на литературни, театрални и обществени въпроси. Носител е на редица държавни награди за дългогодишната си ползотворна обществена работа.

В изложбата изброеното дотук беше илюстрирано с многобройни фотоси и оригинални архивни документи, осветляващи важни моменти от личния и обществен живот на проф. Балабанов. По-голямата част от документите бяха показани за пръв път. Посетителите на изложбата имаха възможност да купят томчето с афоризми на Ал. Балабанов „Сол и пипер“, издадено наскоро от „Изток-Запад“.

СПОМЕН ЗА ОЛГА ГОЛУБЬОВА

КОНСТАНТИНКА КАЛАЙДЖИЕВА

Един голям и искрен приятел на България и на нашата национална библиотека ни напусна. Ольга Дмитриевна Голубева (юли 1921 – декември 2003) бе явление от мащаба на Д. Д. Лихачов. Дватама са приемници и може би едни от последните представители на старата руска интелигенция, допринесла толкова много със своя хуманизъм и богата душевност за световната култура. Лихачов и Голубьова обичаха България по свой начин. Д. Лихачов прина и научно доказва приноса ни за разцвета на средновековната руска и общославянска култура, а тя щедро разкри за нас, българите, книжовните съкровища на Държавната публична библиотека* (ДПБ) в Ленинград, въпреки официалните указания за ограничаване им ползване от чужденци. Тя можа да си позволи това самостоятелно решение благодарение на своя безспорен авторитет.

Авторитетът на О. Голубьова се дължи на няколко причини. Преди всичко тя бе уникално явление по всеотдайност и продължителност на работа в Държавната публична библиотека, където без прекъсване (от 1944 г.) остава цели 55 години. През 1951 г. е избрана за зам.-директор по научните въпроси и заема тази длъжност несменяемо при различни директори.

Безспорният авторитет на О. Д. Голубьова преди всичко се дължи на не-

йните качества като продуктивен и прецизен научен работник. Тя бе тънък познавач на руската дореволюционна литература и култура и се изявяваше като книговед, библиограф, библиофил, историк на Имперската публична библиотека, на издателското и библиотечно дело в Русия. Продуктивното ѝ перо създаде над 200 оригинални публикации, от които 23 самостоятелни книги. Тя разкри богатствата на Руската национална библиотека**, създаде специалната поредица „Деятели Российской национальной библиотеки“, в която са включени монографичните ѝ изследвания за видни представители на руската литература и култура, работили като ръководители и сътрудници на Библиотеката***.

Наред със самостоятелните си публикации, О. Голубьова участваше като съавтор, главен редактор и активен член на колективи и редколегии, подготвили над 150 капитални издания. Така например под нейно ръководство в Библиотеката бе създадена група „литератори“ за подготовката на многотомния биобиблиографски указател „Русские советские писатели“. От 1957 г. до смъртта си тя е несменяем председател на тази редколегия.

Богатото научно творчество на О. Голубьова бе обхванато в специална библиография, подготвена от РНБ по случай 80-годишнината ѝ.

Характерно за всички нейни публикации бе научната прецизност, поднесена с ясен и безупречен руски език, достигащ изяществото на Пушкиновата проза. Публикациите ѝ са увлекателни и „читаеми“ като художествена литература. За нея писането бе вдъхновение, радост, смисъл на живота ѝ.

Безспорният авторитет на О. Голубьова обаче се дължеше най-вече на признатите ѝ от всички организаторски качества като зам.-директор по научните въпроси. Интересно е, че изключителната ѝ продуктивност като учен не бе пречка за изпълнението на основното ѝ административно задължение като зам.-директор. Напротив, личният ѝ пример и дисциплина ѝ помагаша да изпълнява плана си винаги в срок, „до точки“ и „отлично“, да респектира и мобилизира колектива. Под нейно ръководство в ДПБ се създава научна школа от висококвалифицирани кадри, способни да реализират крупни изследвания. Броят на издаваните от Библиотеката научни публикации рязко се повишава. От 1974 г., ДПБ се превръща в ръководен научен институт и координиращ център на научно-изследователската дейност в РСФСР в областта на библиотекознанието, библиографознанието и книгознанието. О. Голубьова бе несменяем член на координационните научни съвети в Ленинската библиотека, Всесъюзната книжна палата, съвета за защита на докторски дисертации, съвета за координация за научно-изследователската дейност към Министерството на културата и др.

Навсякъде О. Голубьова проявява-

ше висока възискателност, безкомпромисност и критичност. Мнозина се страхуваха от нейната праволинейност, но всички без изключение я уважаваха. Зад нейната строгост се криеха доброта и отзивчивост към личните човешки съдби. Тя бе приятел, на когото може да се разчита.

От 1955 г. до края на живота си Голубьова бе приятел на България и на нейната национална библиотека. По нейна инициатива през 50-те години в Публичната библиотека в Ленинград бе създаден комитет за сътрудничество между двете библиотеки. Ежегодно, в продължение на няколко десетилетия, сътрудници на НБКМ, командировани в Ленинград, се радваха на нейното гостоприемство и на добре организиран плодотворен престой. Съкровищата на ДПБ бяха широко отворени за българските библиотекари. Нещо повече. Тъй като краткотрайните командировки не даваха възможност за продължителни задълбочени издирвания, О. Голубьова стана инициатор на смесени научни колективи, в които предварителната издирвателска работа се извършваше от научни сътрудници на ДПБ – Ленинград. Така бе подготвен и издаден през 1978 г. трудът „Опис на документални източници за историята на руско-българските връзки през 50-те и 70-те години на XIX в., запазени в ръкописните фондове на Държавната публична библиотека“.

На същия принцип бе извършено издирването на ръкописи с българска редакция, съхранени в ленинградските книгохранилища (за съжаление този ценен труд лежи непубликуван в НБКМ поради липса на средства).

Висококвалифицирани научни кадри биваха командировани в НБКМ за оказване на конкретна помощ. Така например за редактиране на описите на персийските и арабските ръкописи, съхранявани в НБКМ, бяха командировани ориенталисти на ДПБ, ерудирани представители на прочутата Санкт-Петербургска школа по ориенталистика.

Посочените примери не изчерпват, а само илюстрират плодотворното сътрудничество между нашите две национални библиотеки, трасирано и осъществявано от големия човек О. Д. Голубова и от многобройните сътрудници на ДПБ, впечатляващи с високия си морал на научни сътрудници.

Поклон през голямото книжовно и научно дело на О. Д. Голубева.

Бележки

* До Октомврийската революция ДПБ е национална библиотека на Русия и носи наименованието Имперска публична библиотека, а сега се нарича Национална руска библиотека.

** „Хранители мудростей“, „В мире книжных сокровищ“, „Автографы заговорили“ и др.

*** М. А. Корф, В. Ф. Одоевский, В. В. Стасов, О. Н. Оленин, И. А. Крылов, Н. И. Гнедич, В. И. Соболевский, Н. Я. Марр и подготвеният ръкопис „Публичната библиотека и М. Горький“.

НОВИНИ

На 6 април в централното фоайе на Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ бе подредена изложбата „Френскоезичната литература от български автори от XIX век до наши дни“. Изложбата включваше малка част от книгите, които са отразени в първата библиография на преводите на българските автори на френски език. Макар и ограничена във времето от 1842 до 1995 г., тя е много богата и пълна. Включени са 4683 книги и 3019 статии. Само беглия преглед на имената на съставителите говори много. Това са все хора, свързани в една или друга степен с националната библиотека и доказали себе си като изследователи и библиографи. Изложбата откри директорката на Народната библиотека проф. дфн Боряна Христова.

БИБЛИОГРАФСКИ СПРАВКИ

1 Философия

159.9 Психология

Насилието като психически феномен. Книги и статии. 1992-2003. 60 загл. Бълг. и англ. ез. Май 2003. РБР

Стрес. Превенция на стреса. Статии. 52 загл. Бълг. ез. Октомври 2003. НБКМ

Съвременни тенденции в психотерапия на неврозите. Книги и статии. 1989-2001. 29 загл. Бълг. и рус. ез. Април 2003. РБПл

Фамилна психотерапия. Книги и статии. 1978-1999. 16 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Април 2003. РБПл

2 Религия. Теология

23/28 Християнска религия

Социалната роля на православната църква. Книги и статии. 1991-2002. 24 загл. Бълг. ез. Март 2003. РБПл

3 Обществени науки

316 Социология. Социална психология

Медико-социални аспекти на домашното насилие. Книги и статии. 1990-2002. 17 загл. Бълг. ез. Февруари 2003. РБПл

Межкултурни различия. Книги и статии. 1998-2003. 35 загл. Бълг. ез. Май 2003. РБР

Удовлетвореност от труда. Книги и статии. 1988-1998. 14 загл. Бълг. ез. Март 2003. РБПл

32 Политика

Българската политическа култура и присъединяването на България към

Европейския съюз. 1990-2003. 83 загл. Бълг. ез. Ноември 2003. РБР

323 Вътрешна политика

Национализъм, етническа принадлежност. Книги и статии. 24 загл. Бълг. ез. Септември 2003. НБКМ

331.1 Теория на труда. Икономика на труда. Взаимоотношения между работещи и администрация (работодатели)

Социално-психологически проблеми на безработните. Книги и статии. 1972-2003. 70 загл. Бълг. ез. Февруари 2003. РБР

334 Организационни форми и спо-разумения на стопанска дейност. Кооперативно дело, кооперация.

Конкурентни стратегии във фирмената практика. Книги и статии. 1993-2003. 40 загл. Бълг. ез. Май 2003. РБР

Организация на индустриалната фирма. Книги и статии. 64 загл. Бълг. ез. Октомври 2003. НБКМ

Организация на производствения процес в индустриалното предприятие. Книги и статии. 1998-2003. 25 загл. Бълг. ез. Октомври 2003. НБКМ

Предприемаческият пазар – същност и перспектива. Книги и статии. 1990-2003. 43 загл. Бълг. ез. Април 2003. РБР

Усъвършенствуване на организацията на основния производствен процес в индустриалното предприятие. Книги и статии. 40 загл. Бълг. ез. Ноември 2003. НБКМ

Фалити, несъстоятелност, неплатежоспособност, антикризисно управле-

ние на фирми. Книги и статии. 81 загл. Бълг., рус., и англ. ез. Юли 2003. НБКМ

336 Финанси. Митническо дело. Банково дело. Пари

Анализ на състоянието на капиталовите пазари и приватизацията в България. 1992-2003. 69 загл. Бълг. и англ. ез. Ноември 2003. РБР

Формиране и управление на фирмения капитал. Книги и статии. 1991-2003. 24 загл. Бълг. ез. Май 2003. РБР

338 Икономическо положение. Икономическа политика. Управление. Планиране. Производство. Услуги. Цени

Информационни системи в управленските процеси. 1998-2002. Книги и статии. 19 загл. Бълг. ез. Май 2003. РБСм

Конкурентност и конкурентоспособност. Книги и статии. 159 загл. Бълг. ез. Юли 2003. НБКМ

Отглеждане на речни раци за консумация. Книги и статии. 1980-2002. 36 загл. Бълг. и англ. ез. Март 2003. РБР

Планиране дейността на шивашка фирма. Книги и статии. 1973-2003. 47 загл. Бълг. ез. Ноември 2003. РБР

Разработване на бизнесплан за придобиване на нова земеделска техника – трактори. Книги и статии. 1991-2003. 45 загл. Бълг. ез. Март 2003. РБР

Фискална политика и макроикономическа стабилност. Книги и статии. 148 загл. Бълг. ез. Юли 2003. НБКМ

339 Търговия. Международни икономически отношения. Световно стопанство

Дистрибуцията като форма на търговско посредничество. Книги и статии. 1993-2000. 20 загл. Бълг. ез. Февруари 2003. РБПл

Наркотици, наркобизнес, наркотрафик. Книги и статии. 1992-2002. 83 загл. Бълг. ез. Юли 2003. НБКМ

339.1 Общи въпроси на търговия. Пазар

Маркетингово проучване на пазара за пчелни продукти в Австрия за периода 1998-2003. 1991-2003. 71 загл. Бълг. ез. Декември 2003. РБР

Особености на управлението на маркетинговия микс в публичния сектор на примера на Община Русе. Книги и статии. 1990-2003. загл. Бълг. ез. Юни 2003. РБР

339.9 Международни икономически отношения. Външно стопанска политика. Световно стопанство

Глобализацията на бизнеса – благоприятна възможност или заплаха. Книги и статии. 1991-2003. 43 загл. Бълг. ез. Март 2003. РБР

Проекти за подмяна на техниката в земеделието чрез програма „Сапард“. Книги и статии. 1999-2003. 119 загл. Бълг. и англ. ез. Април 2003. РБР

341 Международно право

Несъстоятелност в западноевропейските страни и САЩ. Нормативни актове. 28 бр. Англ., итал., нем. и фр. ез. Ноември 2003. НБКМ

342 Държавно право. Конституционно право. Административно право

Конституция на Република България. Книги и статии. 51 загл. Бълг. ез. Юли 2003. НБКМ

Правата на човека. Книги и статии 139 загл. Бълг. ез. Юли 2003. НБКМ

343 Наказателно право. Наказателен процес. Учение за престъпление-то. Криминология

Детската престъпност през последните 10 години. Книги и статии. 1992-

2003. 50 загл. Бълг. ез. Септември 2003. РБР

347 Гражданско право

Усъвършенствуване на методите за избор на изпълнители на обществени поръчки на територията на Община Русе. Книги и статии. 1998-2002. 42 загл. Бълг. ез. Март 2003. РБР

352/353 Местни органи на управление

Областен управител. Книги и статии. 1938-2003. 62 загл. Бълг. и рус. ез. Октомври 2003. РБР

355/359 Военно дело. Военни науки. Народна отбрана. Въоръжени сили

Бойните действия на немския Военноморски флот в Средиземно море 1941-1945. Книги и статии. 1959-2000. 19 загл. Бълг. и рус. ез. Май 2003. РБПл

36 Социални грижи. Социално осигуряване. Застрахователно дело

Конкуренцията в застрахователния бизнес. Книги и статии. 1990-2003. 14 загл. Бълг. ез. Август 2003. РБПл

37 Въпитание. Образование. Просвета. Организация на свободното време

Роля на семейството в желанието на ученика за учебен труд. Книги и статии. 1992-2002. 43 загл. Бълг. и англ. ез. Март 2003. РБР

Техники за регулиране и координиране на хуманните отношения в началното училище. Книги и статии. 1991-2002. 63 загл. Бълг. ез. Февруари 2003. РБР

371 Организация на възпитанието и образованието. Училищно дело

Сто и петдесет години училище „Кирил и Методий“ – Смолян. Книги и статии. 160 загл. Бълг. ез. Май 2003. РБСм

Хуманистичните идеи на Василий

Александрович Сухомлински. Книги и статии. 1960-2003. 60 загл. Бълг. и рус. ез. Юли 2003. РБР

372 Съдържание и форми на работа в предучилищното възпитание и в основното образование. Учебни предмети и учебници за начални и основни училища

Анализ на изобразителните способности на 6-8-годишните деца. Книги и статии. 1995-2002. 30 загл. Бълг. ез. Февруари 2003. РБПл

Оценяване на естетическите качества на детските рисунки в началното училище. Книги и статии. 1961-2002. 18 загл. Бълг. ез. Февруари 2003. РБПл

Социометрични изследвания на взаимоотношенията между учениците от началното училище. Книги и статии. 1990-2003. 44 загл. Бълг., рус. и нем. ез. Април 2003. РБР

372.3 Занимания в предучилищна възраст

Възпитателни идеи на българската народна педагогика. Книги и статии. 1962-2003. 43 загл. Бълг. ез. Септември 2003. РБР

Дидактични материали, използвани в обучението по запознаване с околната действителност, предвид програмното съдържание от 1980 г. до днес за адаптация на децата в социалната среда. Книги и статии. 1980-2002. 58 загл. Бълг. и рус. ез. Януари 2003. РБР

Нагледност и моделиране в процеса на обучение при подготвителен клас. Книги и статии. 1992-2003. 54 загл. Бълг. ез. Май 2003. РБР

Развитие на творчеството в начална училищна възраст. Книги и статии. 1981-2003. 50 загл. Бълг. ез. Октомври 2003. РБР

Сравнителен анализ на песенния репертоар в различните възрастови групи на детската градина. Книги и статии. 1960-2002. 98 загл. Бълг. и рус. ез. Януари 2003. РБР

Стратегии и методи за екологосъобразна социализация на детето в предучилищна възраст. Книги и статии. 1991-2002. 70 загл. Бълг. ез. Януари 2003. РБР

Техники за управляване на игровите конфликти. Книги и статии. 1982-2003. 40 загл. Бълг. ез. Юни 2003. РБР

372.4 Основно образование

Възпитаващите игри в игровия образователен модел. Книги и статии. 1976-2003. 55 загл. Бълг. и рус. ез. Февруари 2003. РБР

Изграждане на наративна култура у учениците в начален курс. Книги и статии. 1965-2003. 61 загл. Бълг. ез. Ноември 2003. РБР

Информационни аспекти на урока по родинознание в началното училище. Книги и статии. 1991-2003. 63 загл. Бълг. ез. Октомври 2003. РБР

Междупредметни връзки в обучението по математика за осъществяване на интегралния подход в първи и втори клас. Книги и статии. 1981-2003. 35 загл. Бълг. ез. Октомври 2003. РБР

Обучението по математика в началния курс в българското училище от Освобождението до днес. Книги и статии. 1954-2002. 620 загл. Бълг. ез. Януари 2003. РБР

Писане с лявата ръка. Книги и статии. 1953-2002. 35 загл. Бълг. ез. и рус. Март 2003. РБР

Теория на приказката с акцент върху приказките за животни. Книги и статии. 1938-2003. 62 загл. Бълг. и рус. ез.

Октомври 2003. РБР

Формиране на речево-комуникативни умения при работа върху съчинение в IV клас. Книги и статии. 1992-2003. 37 загл. Бълг. ез. Декември 2003. РБР

372.65 Чужди езици

Мотивация за участие на учениците от началното училище в обучението по чужд език – немски. Книги и статии. 1993-2003. 48 загл. Бълг. ез. Април 2003. РБР

372.8 Други учебни предмети. Методика на обучението на отделните учебни предмети

Експериментът в обучението по физика. Книги и статии. 1966-2003. 37 загл. Бълг. и рус. ез. Юли 2003. РБР

Формиране естетическо отношение към музикалното изкуство чрез музикално-ритмичната дейност при 4-5-годишните деца. Книги и статии. 1980-2003. 35 загл. Бълг. ез. Септември 2003. РБР

373 Извънучилищно образование и възпитание. Културно-просветна работа

Национални детски фолклорни Орфееви празници. Статии. 1972-2002. 127 загл. Бълг. ез. Юни 2003. РБСм

376 Възпитание, образование и обучение на специални групи и лица

Възможности за изследване интелектуалния статус на деца с умствена изостаналост. Книги и статии. 1968-2003. 96 загл. Бълг. и рус. ез. Април 2003. РБР

Социален статус на родителите и формиране на просоциално поведение у 5-6-годишни деца в етнос (роми). Книги и статии. 1993-2002. 26 загл. Бълг. ез. Януари 2003. РБПл

Социално-педагогическа адаптация на деца със здравни и социални проблеми. Книги и статии. 1992-2002. 103 загл. Бълг. ез. Февруари 2003. РБР

Тактилно възприятие при слепите. Книги и статии. 1981-2003. 43 загл. Бълг. и рус. ез. Декември 2003. РБР

39 Етнология. Етнография. Нрави. Обичаи. Бит. Фолклористика

Мома и самодиви в българския фолклор. Книги и статии. 1961-1997. 14 загл. Бълг. ез. Ноември 2003. РБПл

Семейните обреди и обичаи на българите. Книги и статии. 1980-2003. 48 загл. Бълг. ез. Юни 2003. РБР

5 Математика. Естествени науки

502 Природа. Изучаване и опазване на природата. Опазване на растителния и животинския свят

Биоиндикация на замърсяването на въздуха и водите с помощта на растения и микроорганизми. Книги и статии. 1990-2003. 30 загл. Бълг. и рус. ез. Май 2003. РБР

547 Органична химия

Синтез и характеристика на хелатообразуващи сорбенти и нови флокуланти. Книги и статии. 1980-2003. 55 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Август 2003. РБР

556 Хидросфера. Вода в цялост. Хидрология. Хидрогеология

Минерални води – гр. Славяново. Книги и статии. 1968-1998. 20 загл. Бълг. ез. Октомври 2003. РБПл

581 Обща ботаника

Алкалоиди и фитохимия. Книги и статии. 25 загл. Бълг., рус., англ. и нем. ез. Октомври 2003. НБКМ

6 Приложни науки. Медицина. Техника. Селско стопанство

614 Здравеопазване. Социална хигиена. Защита от несчастни случаи

Организация на здравеопазването в условията на здравната реформа в България. Книги и статии. 1922-2002. 40 загл. Бълг. ез. Февруари 2003. РБР

Промоция на здравето. Книги и статии. 1922-2002. 39 загл. Бълг. ез. Февруари 2003. РБР

615 Фармация. Фармакология. Обща терапия. Токсикология

Билки. Билколечение. Книги. 74 загл. Бълг. и англ. ез. Юли 2003. НБКМ

616.8 Болести на нервната система. Невропатология

631.6 Селскостопански мелиорации
Анализ на системите за земеделско производство. Книги и статии. 1968-2003. 68 загл. Бълг. и рус. ез. Май 2003. РБР

656 Организация и експлоатация на транспорта и пощите

Изследване на състоянието и перспективите на развитие на товарния автомобилен транспорт в Република България. Книги и статии. 1975-2002. 64 загл. Бълг. ез. Януари 2003. РБР

657 Счетоводство

Проблеми по организацията и счетоводното отчитане на строителната дейност. Книги и статии. 1991-2003. 37 загл. Бълг. ез. Април 2003. РБР

Проблеми при отчитането на привлечения капитал в търговските банки. Книги и статии. 1993-2003. 26 загл. Бълг. ез. Май 2003. РБР

Проблеми в счетоводното отчитане на изваждането от употреба на дълготрайни материални активи. Книги и статии. 1991-2002. 48 загл. Бълг. ез. Март 2003. РБР

Проблеми на счетоводното отчитане на готовата продукция. Книги и статии. 1994-2002. 42 загл. Бълг. ез. Януари 2003. РБР

Счетоводно отчитане на биологичните активи в аграрния сектор. Книги и статии. 1978-2003. 30 загл. Бълг. ез. Юни 2003. РБР

7 Изкуство. Художествени занаяти. Фотография. Музика. Развлечения. Игри. Спорт

72 Архитектура

Пространството като част от човека. Социологически проблеми при обитаването от човека на неговата жизнена среда. Книги и статии. 1969-2003. 62 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Май 2003. РБР

75 Живопис

Тома Трифоновски. Статии. 1994-2002. 14 загл. Бълг. ез. Февруари 2003. РБПл

78 Музика

Юрий Буков. Статии. 1976-2002. 20 загл. Бълг. ез. Февруари 2003. РБПл

8 Езикознание. Филология. Литература

809.435 Турски език

Граматика на съвременния турски език. 1986-2003. 9 загл. Бълг. и тур. ез. Декември 2003. РБР

840 Френска литература

Светът на възрастния през погледа на малкия принц – „Малкият принц“ от Антоан дьо Сент-Екзюпери. Книги и статии. 1963-2002. 49 загл. Бълг. и рус. ез. Януари 2003. РБР

886.7 Българска литература

Гео Милев. Публикации за него в България. 1985-2002. Книги, сл. изд.,

дисертации, статии. 244 загл. Бълг. и рус. ез. Юли 2003. НБКМ

Димчо Дебелянов. Книги и статии. 1987-2002. 168 загл. Бълг. ез. Юли 2003. НБКМ

Емил Коралов. Произведения и критика. Книги и статии. 349 загл. Бълг., рус., исп., нем., пол., чеш., кит. и тур. ез. Декември 2003. НБКМ

Журналистиката на Христо Смирненски. Статии. 1950-1988. 13 загл. Бълг. ез. Юни 2003. РБПл

Поетът Евтим Емтимов на 70 години. Био-библиогр. справка. Книги и статии. 70 загл. Бълг. ез. Октомври 2003. РБСм

Атанас Примовски – писател и фолклорист. Книги и статии. 1989-2003. 40 загл. Бълг. ез. Октомври 2003. РБСм

Публицистични произведения от Михаил Топалов. Книги и статии. 1980-1999. 17 загл. Бълг. ез. Август 2003. РБПл

Сатирикът Радой Ралин. 80 г. от рождението му. Био-библиогр. справка. 1980-2002. Книги и статии. 83 загл. Бълг. ез. Април 2003. РБСм

Сборници, посветени на юбилеи на български литературоведи. Книги. 1970-2003. 23 загл. Бълг. ез. Ноември 2003. РБР

9 География. Биографии. История 908 Краезнание

Село Ставерци, Плевенска област: Историко-етнографско проучване. Книги и статии. 1938-1998. 18 загл. Бълг. ез. Януари 2003. РБПл

930 Историческа наука. Помощни исторически науки.

Българската историография през и за периода 1960-1989 г. Книги и статии.

1960-2000. 31 загл. Бълг. ез. Май 2003.
РБПл

931 Стара и антична история

Древногръцки паметници по българските земи. Книги и статии. 43 загл. Бълг. ез. Ноември 2003. НБКМ

Ранно християнско изкуство. Книги и статии. 23 загл. Бълг., рус. и нем. ез. Ноември 2003. НБКМ

941/949 История на отделните европейски държави и страни

Личността на Иван IV Грозни. Книги. 1894-2003. 56 загл. Бълг. и рус. ез. Юни 2003. РБР

949.72.05 България през периода на капитализма (1878-1944)

Андрей Пантев. Произведения. Книги и статии. Бълг. ез. Ноември 2003. НБКМ

Списък на библиотеките-участници

НБКМ – Народна библиотека

„Св. Св. Кирил и Методий“

РБ Пл – Регионална библиотека,
Плевен

РБР – Регионална библиотека, Русе

РБ См – Регионална библиотека,
Смолян

Редактор

Елха Денева

НОВИНИ

На 6 април се състоя премиера на книгата „Софийските тайности“ от Петър Величков в Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“.

Тя бе представена от проф. дфн Боряна Христова, директор на библиотеката, от поета Румен Леонидов и от доц. д-р Алберт Бенбасат. Авторът раздаде автографи.

СУ „Св. Климент Охридски“, Философски факултет
Специалност „Библиотечно-информационни науки“ (БИН)
 Адрес: бул. „Цариградско шосе“ 125, Бл.1; тел.: 870-42-36, 971-10-02/420
www.uni-sofia.bg

Специалност „Библиотечно-информационни науки (БИН)“ подготвя бакалаври, магистри и докторанти в редовна и задочна форма и разполага с най-съвременни информационни технологии и техника за провеждането на учебните занятия, с библиотека и Интернет зала за свободен достъп на студентите.

Специалността участва в международни програми, има договори със сходни образователни институции и университети в САЩ, Германия, Холандия, Франция и др. страни и осъществява обмен на студенти. Канят се гост-лектори от чужбина.

БАКАЛАВЪРСКА ПРОГРАМА		
	Редовно обучение	Задочно обучение
Прием	Кандидатстудентски изпит по избор по: български език и литература; история; английски език; немски език; френски език; испански език	Само за завършилите Колежа по библиотечно дело на база общия успех от дипломата от колежа
Срок на обучение	4 години (8 семестъра),	2 години (4 семестъра)
Начин на обучение	Лекции, семинари, практически упражнения, учебна практика, изучаване на чужд език 35 задължителни дисциплини; 5 изборни дисциплини от 14 възможни	Лекции, семинари, практически упражнения, учебна практика 18 задължителни дисциплини; 2 изборни дисциплини от възможни
Образователно-квалификационна степен на завършилите	След полагане на държавен изпит или защита на дипломна работа (при общ успех над мн. добър 5.00) – Библиотекар-информатор	

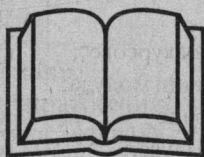
МАГИСТЪРСКИ ПРОГРАМИ – ЗАДОЧНО ОБУЧЕНИЕ			ДОКТОРАНТСКИ ПРОГРАМИ	
	Библиотечно- информационни науки и културна политика	Управление на информацион- ните ресурси		
Прием	Условията за прием се обявяват в Справочник за магистърските програми и в уеб-сайта на Софийския университет www.uni-sofia.bg (Философски факултет, специалнос БИН). Документите на канди- дат-студентите се подават през септември. Приемът в специалността е на основата на събеседване с кандидатите.		В специалността БИН се обучават докторанти по проблемите на книгознанието, библиотекознанието, библиографията, теорията на научната информация и културната политика – в редовно и заочно обучение. Местата се обявяват в Държавен вестник.	
Срок на обучение	1,5 години (3 семестъра) за неспециалисти и 2 семестъра за завършилите БИН, срещу заплащане, съгласно правилата на Софийския университет			
Начин на обучение	Модулен принцип: ● Подготвителен модул, задължителен за бакалаврите и ма- гистрите, завършили друго, небиблиотечно- информационно образование; ● Модул „Задължителни курсове“; ● 2 профилиращи модула: „Информационно осигуряване. Наука, образование, бизнес“ и „Информационно осигуряване. Култура и културен пазар“.	Лекционни курсове, семинари и избираеми (специализи- ращи) курсове		
Образовател- но-квалифика- ционна степен на завършилите	След защита на магистърска теза Магистър по библио- течно-информационни науки и културна политика			Магистър по БИН – управление на ресурси

**Предстои излизането на енциклопедия „Българска книга“.
Това е издание, необходимо за всяка българска библиотека,
за всички работещи на книжовното поле и за ценителите
на най-значимото културно явление от историята
и от съвременността**

В повече от 1200 рубрики – основни понятия и проблемни заглавия, разработени от над 80 водещи изследователи, са представени:

- значими явления на ръкописните книги и печатните издания, играли определяща роля за народностното съзнание;
- направления и институции от всички области на книжовното дело, средища, организации и личности, спомогнали за ползотворно осъществяване на техните задачи;
- научни и научно-приложни отрасли на знанието, свързани с книжнината;
- традиционни и нови форми за публичност, за разпространение, опазване и достъп, за библиотечно-информационна обработка на документалните източници;
- законодателно-нормативни принципи и актове, регулативни по отношение свободния достъп до информация, свободата на печата и авторското право;
- оперативни термини, данни, сведения и справочници за писмено-печатните процеси, за четенето и информационния трансфер.

За поръчки:

Издателство ПЕНСОФТ

1113 София

ул. Акад. Г. Бончев, бл. 6

тел. (02) 9793406, 8704508

e-mail: orders@pensoft.net или pensoft@mbox.infotel.bg